Ніва

ISSN 0546—1960
ІНДЭКС 36671

БЕЛАРУСКІ ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНЫ ТЫДНЁВІК

№ 18 (1720) ГОД XXXIV БЕЛАСТОК 30 КРАСАВІКА 1989 г. ЦАНА 40 зл.

ЛЯВОН ТАРАСЭВІЧ — СЫН НАШАЙ ЗЯМЛІ, БЕЛАРУС, МАСТАК СУСВЕТНАГА МАШТАБУ. УСЯГО ПЯЦЬ ГАДОЎ ТАМУ ЗАКОНЧЫЎ ЁН МАСТАЦКУЮ АКАДЭМІЮ Ў ВАРШАВЕ, АЛЕ ЯГО ПРАЦЫ ШЫРОКА ВЯДОМЫ ЎЖО НЕ ТОЛЬКІ Ў ЕЎРОПЕ, АЛЕ І Ў АЗІІ, І Ў ДЗВЮХ АМЕРЫКАХ ТАКСАМА. ЖЫВЕ І ПРАЦУЕ Ў ВЁСЦЫ ВАЛІЛЫ.

Рэпартаж пра яго чытайце на ст. ст. 6-7.

Фота Ю. Гольцэра.

Карэспандэнцыя з Мінска

ВЕДАЦЬ І АБАРАНЯЦЬ КАРЭННІ

У 1986 годзе Аргенціну наведала турыстычная група савецкага Таварыства „Радзіма". У яе складзе — вядомыя артысты, прадстаўнікі рэспубліканскіх таварыстваў па культурных сувязях з суайчыннікамі за рубяжом: Беларусі, Украіны, Літвы, Арменіі, служыцелі праваслаўнай царквы. Мэта падарожжа — сустрэча з землякамі, знаёмства з дзейнасцю іх арганізацый, аб'яднаных у Федэрацыю культурных таварыстваў савецкіх грамадзян Аргенціны. Пра суайчыннікаў, якія жывуць і працуюць у краіне срэбра, нязменна падтрымліваючы сувязі з Бацькаўшчынай, і пойдзе наша гаворка.

1

Дарога з Масквы ў Буэнас-Айрэс страх якая няблізкая, досыць на карту глянуць — галава закружыцца; ноч ляцім і палову дня захопім. Затое і рэдкая ў наш век-спешку выгода: часу маем удосталь, каб безліч думак перадумаць. Яны ж то беглі наперад, то вярталіся назад і ўсё да аднаго прыпынку, да тых людзей, каго ліхая доля-спакусніца і абставіны адарвалі ад бацькоўскага гнязда і занеслі ў другое зямное паўшар'е. І адчуваеш, што дакранешся да гэтага прыпынку, як да нечага надзвычай тонкага, балючага, трагічнага, быццам да самой аголенай субстанцыі, што хаваецца за карот-

(Працяг на стар. 2)

Найлепшыя велікодныя і першамайскія пажаданні чытачам ад „Нівы"

ВЕДАЦЬ І АБАРАНЯЦЬ КАРЭННІ

(Працяг са стар. 1)

кім і ёмістым словам „эмігранты“.

Самалёт дае яшчэ адну перавагу: у ім час і прастора нібыта спрасоўваюцца. І падхоплівае цябе плынь часін мінулых. А з-пад таго праса, з абсягаў Атлантыкі, Бразільскага нагор'я, з усяго, што выхоплівае з вышыні вока-ілюмінатар, прыходзіць шчырае здзіўленне: якой жа ўсёўладарнай была тая auri sacra fames з Вергілія („пракля-тая прага золата“), каб у пошуках ліхаманкава-містычнай Эльдарада гнаць у пачатку XVI стагоддзя іспанскіх канкістадораў: не-рыцараў, збяднелых грандаў, бандытаў з вялікае дарогі, езуітаў, на самы край свету, які нярэдка станавіўся „тым“...!

З сярэдзіны 20-х гадоў нашага стагоддзя па 39 год ужо іншая плынь несла гэткім жа шляхам параходы, набітыя таннай рабочай сілай: беларусамі, украінцамі, палякамі. Не казачная краіна залатога цяльца вабіла іх, як у эпоху Калумба заваёўнікаў са слыннай Іспаніі. Селяніна з тагачаснай Заходняй Беларусі штурхала „прага“ зямлі і хлеба. Нёс ён на „худых плячах“ імператыўныя фактары працоўнай эміграцыі: адвечную нястачу, беззямелле, прыніжэнне — родных дзяцей царскай эксплуатацыі, прыгнёту памешчыцкай Польшчы, бежанства і нямецкай акупацыі ў часы першай сусветнай вайны, тыфу пасля вяртання, подыху фашысцкага вынішчэння.

Фактары... На 10 тысяч сялянскіх душ — два ўрачы. 70 працэнтаў тых душ у вёсцы — галота. Статыстыку нацяжка прадоўжыць, як і думку, з мэтай рэзюміраваць, аб магутнай хвалі нацыянальна-вызваленчага руху пад кіраўніцтвам КПЗБ, „Грамады“: былі і выезды палітычнага характару, ратаваліся ад праследаванняў дэфензівы.

А тут увітныя агенты заходніх транспартных кампаній, нажываючы на гандлі жывым таварам нежартоўныя дывідэнды, і народжаныя галечай чуткі абяцалі пажаданую зямлю ў Амерыцы. І рушыў мужык-беларус у добраахвотна-прымусовае выгнанне. Пайшоў ой якімі нялёгкімі эміграцкімі сцежкамі ў Паўночную Амерыку: ЗША, Канаду; у Паўднёвую: Уругвай, Парагвай, Бразілію, але пераважна ў Аргенціну (не лічачы Старога Свету: Літвы, Латвіі, Францыі).

Цешыў сябе надзеяй, што замкнуў і забіў крыж-накрыж у хатцы пад саламянай страхой і ліхую долю, і абставіны, і фактары. Амерыка дапаможа, бо сам Бог, як казалі тады, любіць Амерыку...

...Буэнас-Айрэс“, — загаманілі вакол мяне пасажыры, стомленыя доўгім лётам, прыхінуліся да вокнаў. Насустрач імчаўся галоўны горад краіны, што гіганцкім дыскам размясціўся на берагах Ла-Платы і зіхацеў дзіўным, на самай справе, сярэбраным свячэннем. Як потым высветлілася, яно ішло ад шэрага колеру сцен, ад якіх адбіваліся промні сонца. Поўная назва горада Пуэрта-дэ-Санта-Марыя-дэ-Буэнас-Айрэс. Паступова поўная скарацілася, а звыклае Буэнас-Айрэс азначае „Добрыя Вятры“.

Разам з пасажырамі ў сталічны аэрапорт „Эсэйса“, трохі цеснаваты для міжнароднага, увайшла шумная гамонка, мітусня, хваляванне — прадвеснікі доўгачаканага моманту сустрэчы. І... галацэнне і слёзы немаладой чылійкі перад бясстрасным тварам пагранічнага кантролю. Ад імя Рэспублікі Аргенціны ён не дазволіў ёй уезд у дзяржаву. Колішняя Мека для інтэрнацыянальнай эміграцкай збор-дружыны, прыматам унутранай палітыкі ўрада якой было „управляць — значыць насяляць“, сёння ўстанавіла высокі матэрыяльны цэнз для выхадцаў з суседняга Чылі — 30 тысяч долараў. Маеш — праходзь, не — adios.

Нялёгка было арыентавацца ў пасляпрылётным гармідары, але мы адразу ў разнамоўным натоўпе сустракаючых вылучылі вялікую групу людзей: дамінуючае славянскае аблічча, дзеці ў нацыянальным убранні народаў СССР. Нас сустракалі прадстаўнікі Федэрацыі культурных таварыстваў савецкіх грамадзян Аргенціны. Менавіта так яна афіцыйна называецца. Пасланцаў кожнай рэспублікі віталі іх браты і сёстры па нацыі. З усіх бакоў да нас ляцела: „Можа хто з Кобрына ёсць?“ „Баранавіцкіх няма?“ Абдымкі, слёзы.

Я ўбачыў, як з гэтага пасляпрылётнага гармідару выскачыў маленькі хлопчык пяці-шасці гадоў. Кірпаты носік, валасы колеру кудзелі, кашуля, вышытая ўзорам, надта падобным да беларускага арнаменту, і падпярэзаная паяском. Ён рашуча перадаў мне букет гваздзікаў, хацеў нешта сказаць, але... засаромеўся і знік паміж чамаданаў і дарослых. „Трэцяе пакаленне расце... з беларускае сям'і“ ...клуб „Дняпро“, — падказаў мне хтосьці з суайчыннікаў.

І аніяк не верылася, што мы пакінулі ззаду мноства дзяржаўных граніц, што стаім на лацінаамерыканскім кантыненце, радзіме Вызваліцеля Амерыкі генерала Хасэ дэ Сан-Марціна. Здавалася, нікуды мы не вылеталі з Савецкага Саюза.

Куды не трапяць беларусы, як сказаў паэт... Пераступілі мы парог аэравакзала, і шпаркія падзеі панесліся як бы ў двух вымярэннях. Першае — нашыя суайчыннікі, іх таварыствы са сваёй жыццядзейнасцю, мікракліматам, укладам.

Другое — усё, што знаходзілася за іх сценамі і не магло не цікавіць і здзіўляць: краіна гаучо (пастух неабсяжнай пампы — сімвал і талісман Аргенціны), гэты сапраўдны этнічны Вавілон, дзе на 30 мільёнаў імпартаваных грамадзян прыходзіцца 150 тысяч карэнных жыхароўіндзейцаў з тэндэнцыяй да вымірання.

Першае вымярэнне мае сваю біяграфію, мінулую і сучасную, якая сабрана з тысяч старонак горкага эміграцкага лёсу. Яна з'яўляецца дапаўненнем да гісторыі савецкага і аргенцінскага народаў і заслугоўвае асобнай гаворкі. Аднак некалькі слоў я рызыкну сказаць на гэтую тэму, а калі будзе інтарэс чытачоў „Нівы“ і благаславенне яе рэдакцыі, дык ніякай перашкоды размове і аб першым вымярэнні я не бачу. І перспектыва.

(Працяг будзе).

Кастусь Шалястовіч

АЛФАВІТНАЯ ДЫЛЕМА

Апошнім часам беларуская праблематыка гасцюе на старонках польскамоўнай перыёдыкі не так ужо і рэдка. Напэўна будзе праўдай сказаць, што гэтае зацікаўленне беларускімі праблемамі ў прыватнасці і праблемамі нацыянальных меншасцяў у агульнасці вынікае з новай грамадска-палітычнай сітуацыі ў краіне, а шырэй — з новай сітуацыі ў СССР. Некаторыя польскія публіцысты бачаць патрэбу новага падыходу да нацыянальных меншасцяў, несумненна ўсведамляючы сабе карысці культурна-палітычнага характару, якія маглі б узнікнуць для палякаў, калі б яны аказалі болей дзейсную падтрымку культурна-грамадскай актыўнасці „сваіх іншародцаў“. Думаю, што гэтая тэндэнцыя можа ўтрымацца і нават пашырыцца, нягледзячы на тое, што на нашым беластоцкім панадворку пакуль што тон задаюць публікацыі накшталт „Pod róż-nymi krzyżami“ К. Семянякі.

Болей памяркоўна і адначасова болей паглыблена беларускую праблематыку кранае польская каталіцкая перыёдыка. Мне б хацелася запыніць увагу чытачоў на артыкуле Рышарда Радзіка „Głos w sprawie alfabetu druków białoruskich“, змешчаны ў сёлетнім трэцім нумары езуіцкага штомесячнага часопіса „Przegląd Powszechny“.

Адзначаючы, што для беларускага, украінскага і літоўскага народаў выбар кірылічнага або лацінскага алфавіту істотна ўплываў на іхнія далейшыя лёсы, бо звязваў іх з акрэсленай культурнай супольнасцю і таксама меў выразныя палітычныя паслядоўнасці, аўтар далей даволі падрабязна накрэсліває „алфавітную праблему“ ў адносінах да літоўцаў ды украінцаў. Болей падрабязна разважае графічнае афармленне беларускага друкаванага слова. 1839 год — год ліквідацыі уніі на Беларусі — распадзяліў беларускую грамадскасць на праваслаўную большасць і каталіцкую меншасць. Гэта, на думку аўтара артыкула, значна аслабіла беларускую грамадскасць і прычынілася, пры недахопе іншых выразных нацыянальных атрыбутаў, да культурнай дваістасці нацыі: католікі хіліліся да польскай культуры, праваслаўныя — да расійскай. Паколькі адукаваныя слаі беларускага грамадства (гарадскія) былі каталіцкага веравызнання, то творцы беларускай культуры ў XIX ст. пісалі свае творы лацінскім алфавітам, захоўваючы моцную сувязь з польскай культурай (а таксама, як мімаходам адзначае аўтар, польскі пункт гледжання на Расію). Пасля 1905 года ўзніклі беларускія выданні, якія друкаваліся паралельна двума алфавітамі: кірыліцай і лацінкай. Наступныя гады, як адзначае аўтар, даказвалі, што беларуская грамадскасць мацней хілілася да Расіі, чымсьці да Польшчы. У БССР друкаванае беларускае слова пайшло ў кірылічным афармленні, лацінскі алфавіт аставаўся ў беларускіх выданнях у даваеннай Польшчы, але пасля II сусветнай вайны і тут наступіла кірылічная уніфармізацыя беларускага слова. Такім чынам, заключае Рышард Радзік, апошнія 150 гадоў у корані змянілі культурнае аблічча беларусаў: ад культуры лацінскай (XVIII і пачатак XIX ст.) яны перайшлі цалкавіта да расійска-візантыйскай культурнай традыцыі. Пакінуўшы лацінскі алфавіт і адарваўшыся ад сваіх лацінскіх карэнняў, беларуская нацыя абмежавалася ано да корпусу праваслаўя. Католікі на Беларусі лічаць сябе палякамі, хаця не ведаюць польскай мовы. Не паглыбляючыся ў стылістычныя тонкасці разважанняў Р. Радзіка, можна заключыць наступнае: беларускія католікі не хочуць атаясамлівацца з беларускасцю, бо трэба было б прыняць кірыліцу, а за ёю ж стаіць расійскі культурны комплекс. Не магу паўстрымацца ад заўвагі, што за такімі разважаннямі аўтара стаіць і славуты польскі комплекс у адносінах да Расіі (і СССР). Даволі хісткі выдаецца мне і аргумент аб лацінскіх карэннях беларускай культуры, адкапанне якіх, паводле аўтара, магло б інтэграваць беларусаў праваслаўных і католікаў у нацыянальную супольнасць. Уніяцтва, як слушна заўважае Сакрат Яновіч (у палемічным адказе „Nie widzę szans“, змешчаным зараз жа за артыкулам Р. Радзіка), не мела ўплыву на культурнае адраджэнне беларусаў, бо было рэлігіяй неадукаванага прыгоннага мужыка. Ліквідацыя уніі, хаця праходзіла не зусім безбалесна не пакінула выразных палітычных паслядоўнасцяў. Дарэчы згадаць, што паўстанчая агітацыя Каліноўскага, які сягнуў па рэлігійныя аргументы, супрацьстаўляючы „народную рэлігію“ беларусаў — уніяцтва — праваслаўю ў 1863 годзе („Мужыцкая праўда“ № 6), не дала значных вынікаў. Пры тым жа трэба мець на ўвазе, а пан Радзік абсалютна гэта абмінае, што карэнні беларускай культуры, і гісторыі сягаюць значна глыбей, чымсьці толькі да лацінскіх залежаў.

Яшчэ адзін аргумент за адраджэннем лацінскага алфавіту для беларускай мовы, які Р. Радзік кіруе ў адрас беларусаў Беласточчыны: праваслаўныя беларусы ў Польшчы дысцануюць невялікай у колькасных адносінах груп інтэлектуалістаў, намнога болей іх выводзіцца з каталіцкіх сукупнасцяў на Бе-

(Працяг на стар. 11)

Вяртаемся да народнага

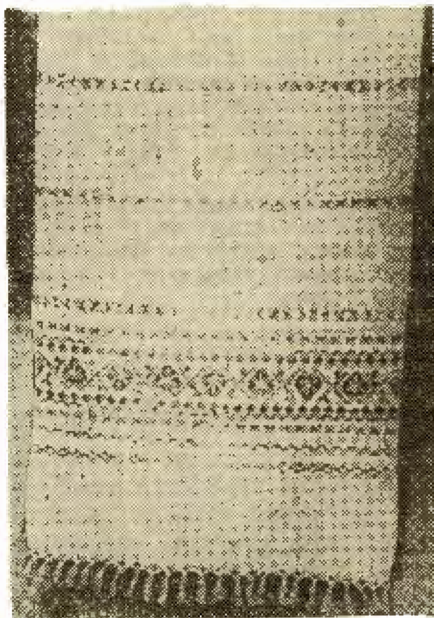
У ІМКНЕННІ ДА ПРЫГАЖОСЦІ

З Зосяй Рапнеўскай звяло нас жыццё пару гадоў назад у вёсцы Дубяжын. Разам цешыліся мы там адкрыццём новай школы, калі дзеці са старога — цесната, гнілога і халоднага школьнага будынка пераходзілі вучыцца ў новую і прыгожую школу, пабудаваную ў значнай меры грамадскім пачынам. Тады ж Зося даведалася пра маё зацікаўленне народнай творчасцю. У новай школе стаялі на ганаровым месцы сапраўдныя кросны, хоць трошкі меншыя, дзіцячыя, а дзеці вучыліся на іх ткаць. Школа тая, як адзіная ў ваяводстве, знаходзіцца пад патранатам беластоцкай Цэпэліі ў навучанні дзяцей народнаму ўмельству з выкарыстоўваннем рэгіянальнай традыцыі. Аб гэтым некалькі гадоў назад пісала і „Ніва".

Убачыўшы, што я цікаўлюся дзіцячымі вышыўкамі і іншымі вырабамі, Зося запрасіла мяне ў госці, бо, як сказала, і ў яе знойдзецца што паказаць.

Праўда, не адразу ў мяне знайшоўся час, каб паехаць у Арэхвічы. Мінула некалькі гадоў, але мяне ўсё ж карціла паглядзець, што там у знаёмай Зосі можна цікавага ўбачыць.

І вось я ў яе. Хатка звонку невялікая, але дагледжаная. У вокнах — прыгожыя бялюсенькія фіранкі, на падаконніках — кветкі. Адразу адчуваецца рука добрай гаспадыні.

Тканы ручнік з уласнымі Зосінымі ўзорамі.

Зося Рапнеўская за ткацкім станком.

Зосю застаю за шыццём. Здзіўленая нечаканай сустрэчай яна радасна запрашае далей у хату, туды, дзе прыгожа, дзе мяккія крэслы і маленькі столік, хоць і там швейная машына стаіць на ганаровым месцы.

— Найбольш за ўсё люблю шыць, — расказвае пра сябе Зося. — Іголка ў руках дае мне адпачынак пасля іншай работы, зусім не стамляе. Люблю выдумляць новыя фасоны сукенак, выпрабоўваць новыя ўпрыгожанні да іх, прабаваць выдумляць фасоны модных куртак, спадніцак, нагавіц. Шыю сабе, дачцэ, суседкам. Заўсёды ўкладаю ў шыццё шмат сэрца. Не магла б рабіць нешта такое, што мне не падабаецца. Цешуся, калі ў мяне выходзяць рэчы прыгожыя, якія радуюць вока.

Зося прыносіць з другога пакоя ахапак сукенак — сваіх і дачкі, па чарзе разгортвае іх перада мною, паказвае. Чаго тут толькі няма! Доўгія і кароткія, будзённыя і на вечар, з рознымі ўстаўкамі, карункамі, укладанкамі-фальбанкамі, вышываныя і гафрыраваныя, з цэкінамі і бісерам, ды і хто ведае яшчэ з чым, у самых розных модных і цудоўных колерах! І тут жа модная белая куртачка, а як жа, на падшытых плечыках з рукавамі тыпу лятучая мыш. Цудоўнае адзенне!

Зося апранае на сябе зграбны касцюмчык стальнога колеру ў дробны ўзорчык.

— І гэта сама шыла, — дадае, бачачы мой задаволены позірк. А я сабе думаю і ўяўляю, як жа модна павінна выглядаць яе адзіная, дарослая дачка Эва, якая ўжо працуе настаўніцай у школе ў суседняй вёсцы Банькі.

На гэты агляд Зосінага гардэробу ўваходзіць гаспадар дому Эдуард. Ён моўчкі прыслухоўваецца нашаму бабскаму захапленню наконт модных фаталашкаў, а калі жонка выходзіць у суседні пакой, каб зноў нешта прынесці, сам пачынае расказваць:

— Раней у нашай хаце стаялі вялікія кросны. — Ён ужо ведае, што на невялікія, у шырыні на палову дывана, якія стаяць у кухні, я ўжо звярнула ўвагу. — Але цяпер мы робім для Цэпэліі выключна „бежнікі". („Бежнікі" — так у Цэпэліі называюць падоўжныя сурвэткі, тыпу дарожкі на стол).

Зося ўваходзіць з адным з „бежнікаў" у руках. На гладкай белі самаробнага палатна чырвоны геаметрычна-раслінны ўзор.

— Гэта адзін з маіх уласных узораў, такі беларускі ручнік, — паказвае.

У тканыя для Цэпэліі сурвэткі і ручнікі Зося ўкладае шмат уласнай творчасці — сама выдумляе ці апрацоўвае новыя ўзоры. Абапіраецца яна галоўным чынам на тым, што ўдалося недзе ўбачыць у вёсцы на старых, колішніх ручніках ці сурвэтах. І гэтыя „бежнікі" — ручнікі сям'я Рапнеўскіх штомесяц рыхтуе для Цэпэліі каля 40 штук. Але ў краме яны не ляжаць. Раскупляюцца адразу. Гэткі невялічкі падарунак з Беласточчыны кожны госць з прыемнасцю павёз бы дадому. Але, як кажа Зося, ручнікі такія для Цэпэліі цяпер робіць толькі яна адна на ўсё ваяводства. Таму ў краме Зосіны ручнікі не залежваюцца.

Супрацоўніцтва з Цэпэліяй гэта адна з важных галін даходу невялікай, 10-гектаровай гаспадаркі сям'і Рапнеўскіх. Таму, калі набліжаецца тэрмін здачы ручнікоў, пры кроснах увіхаецца ўся сям'я. Найбольш, вядома, Зося з мужам Эдуардам, але дапамагае і дачка, якая таксама ўжо добра тчэ, ды і сын Артур, вучань школы механізацыі сельскай гаспадаркі, ужо самастойна робіць на кроснах гладкую, белую частку ручніка. Можна толькі радавацца, што традыцыя народнай творчасці ў гэтай сям'і пераходзіць і на маладое пакаленне.

Зося раскладае перада мною каляровыя, ўзорыстыя дываны: вось бардова-зялёны „ў ландыпы". як акрэсліває мастачка: далей чорна-жоўты — у каляро-

(Працяг на стар. 4)

УЛАДЗІМІР АРЛОЎ

ВЕРШЫ Ў ПРОЗЕ

ХРАМ

Шэпчуцца людзі па наваколлі: служыць нехта ў царкве занядбанай над возерам — свецяцца там вокны начамі і чуваць хваласпевы.

У рабінавую ноч запаветную збярэцца да споведзі душа мая і выйду я на ўтравелую сцежку, што вядзе да храма.

Праўду казала пагудка: служыць святар адпраўу, роўна гараць свечкі, і зоркі мігіяць скрозь разбураныя скляпенні, нібыта і няма залевы знадворку.

Азірнецца святар на крокі мае — босую жанчыну ўбачу з тварам юным і валасамі сівымі.

Крывавіць уніяцкі розкрыж.

Чыстую мелодыю пачынае на кліpace дзіця.

ЕФРАСІННЯ

Калі апусцее храм і абязлюдзее цвінтар, калі аціхне прамесле і шызы голуб апусціша на вузкае вакенца, лёгкі павеў кранае тваё аблічча і ты ажываеш — уся, апрача вачэй, бо воны твае ніколі не паміралі.

У святле нямесячнай ночы ідзеш ты ў сваю галубніцу, і нашы дзённыя паперы шапацяць у цябе пад нагамі апалым лісцём і ўспыхваюць халоднымі балотнымі агнямі.

Штоночы прыходжу, каб сустрэцца з табою, але ты яшчэ не чуеш маіх слоў, і, калі на світанні я асмельваюся заступіць табе дарогу, ты праходзіш скрозь мяне і зліваешся з халодным тынкам.

Кожны дзень малюся тваім вачам.

Кожную ноч спадзяюся, што ты пачуеш мой голас.

Кожнае світанне чакаю, што ты пройдзеш скрозь мяне і — застанешся ўва мне.

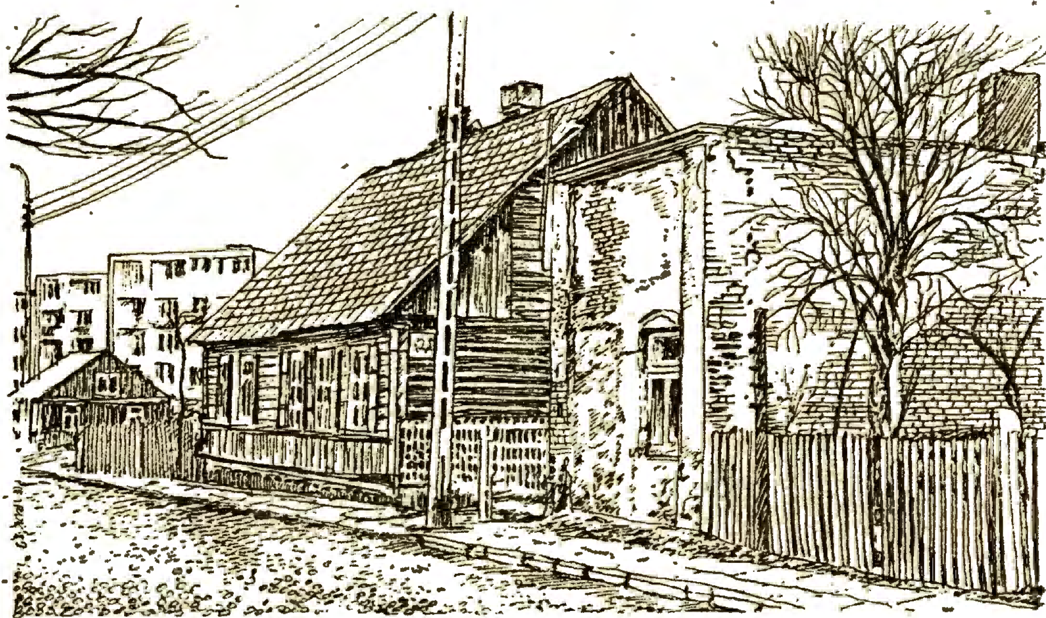
МНОГАЕ, БРАТОК, ГУБЛЯЕШ, КАЛІ „НІВУ" НЕ ЧЫТАЕШ!

АРФАГРАФІЯ

На жаль, не быў я на раённым аглядзе „Беларускай песні '89“ у Гайнаўцы, але меў магчымасць паслухаць па радыё. Удзельнікаў убачыў толькі на фотаздымках у вокнах гайнаўскай бібліятэкі. І тут я не мог спачатку прамовіць слова. Думаў — плакаць ці смяяцца. Са мной быў паляк і адразу заўважыў змену ў маім настроі. А ўсё гэта з прычыны дэкарацыі сцэны ў гайнаўскім „Гурніку“, увекавечанай на гэтых здымках. Чытаю: „Белоруская песьня-89“. Як жа не сорамна?! У горадзе існуе Беларускі ліцэй, жыве шмат беларусаў, ёсць многа спецыялістаў па беларускай мове. Калі не ведаем арфаграфіі, на тое ёсць слоўнікі, каб праверыць!

А. З.

СВОЙСКІЯ МАЛЮНКІ

Стары Беласток. Вул. Варынскага. Мал. У. Петрука.

КОНКУРС БЕЛАРУСАВЕДЫ ДЛЯ СТУДЭНТАЎ

Конкурс беларусаведы для студэнтаў пад назваю „Што я ведаю пра Беларусь“, арганізаваны супольна Беларускім грамадска-культурным таварыствам, Беларускім аб'яднаннем студэнтаў і Канадскім таварыствам „Беларусь“, набліжаецца да канца. 27 мая г.г. (субота) у 11 гадзін у клубе ГП ВГКТ у Беластоку адбудзецца фінал конкурсу. Вылучаныя ўдзельнікі элімінацый будуць адказваць на пытанні перад камісіяй. Для лепшай падрыхтоўкі ўдзельнікаў Арганізацыйны камітэт конкурсу падае да іх ведама праблемы і пытанні, на якія ім давядзецца адказваць.

Тэма 1: Беларуская культура эпохі Рэнесанса (XVI ст. — пачатак XVII ст.).

1. Пачаткі друкарства на Беларусі.
2. Асноўныя этапы жыцця і здзяйсненняў Францыска Скарыны.
3. Сымон Будны — друкар і рэлігійны дзеяч.
4. Заслугі Івана Фёдарава і Пятра Мсціслаўца для беларускай культуры.
5. Мецэнаты друкарства на Беларусі.
6. Агульная характарыстыка гаспадарчага развіцця беларускіх земель у канцы XV і XVI ст.ст.
7. Заслугі Мацея Стрыйкоўскага для беларускай гістарыяграфіі.
8. Школьніцтва на беларускіх землях у XV і XVI ст. ст.
9. Рэфармацыя і яе значэнне для развіцця беларускай культуры.
10. Значэнне Заблудава і Слуцка ў развіцці культуры на Беларусі ў XVI ст.
11. Мецэнаты беларускай культуры ў XVI — XVII ст. ст.
12. Рэнесансавая архітэктура на Беларусі (выбраныя прыклады).
13. Мастацтва барока на беларускіх землях.
14. Развіццё гарадоў на Беларусі ў XV — XVI ст. ст.
15. Рэлігійныя ўзаемаадносіны на Беларусі ў XVI ст.

Тэма 2: Пачаткі беларускага нацыянальнага руху (канец XIX — пачатак XX ст.).

1. Пачаткі беларускай літаратуры (Ян Баршчэўскі, Ян Чачот, Уладзіслаў Сыракомля і Паўлюк Багрым).
2. Значэнне Вінцука Дуніна-Марцінкевіча для станаўлення беларускай літаратуры.
3. Дэмакратычна-рэвалюцыйная дзейнасць і погляды Кастуся Каліноўскага.
4. Рэлігійныя адносіны на беларускіх землях у другой палове XIX ст.
5. Пачаткі школьніцтва ў канцы XIX ст. на Беларусі.
6. Адраджэнне беларускай нацыянальнай свядомасці ў другой палове XIX ст.
7. Паўстанне і праграма беларускай рэвалюцыйнай „Грамады“.
8. Беларуская прэса ў пачатку XX ст. („Наша Доля“, „Наша Ніва“).
9. Значэнне творчасці Янкі Купалы ў развіцці нацыянальнай свядомасці беларусаў.
10. Янка Купала і Якуб Колас — творцы нацыянальнай культуры і літаратуры.
11. Жыццё і творчасць Максіма Багдановіча.
12. Роля Вільні ў развіцці нацыянальнага руху беларусаў.
13. Беларускія арганізацыі ў пачатку XX стагоддзя.

Тэма 3: Творчасць Васіля Быкава як беларускага пісьменніка сусветнага значэння.

1. Галоўныя моманты ў жыцці і творчасці Васіля Быкава.
2. Васіля Быкава называюць сумленнем Беларусі. Што, на вашу думку, склалася на так высокі маральны аўтарытэт пісьменніка?
3. Якая тэматыка пераважае ў творах Васіля Быкава і чаму? У якой меры абумоўлена яна жыццёвым лёсам пісьменніка?
4. Якія кніжкі пісьменніка вядомыя вам у перакладзе на польскую мову? Ахарактарызуйце адну з іх.
5. Васіль Быкаў стаў першым беларускім пісьменнікам, якога ведае ўвесь культурны свет. Франтавая і партызанская тэматыка ягоных кніжак ні трохі не тлумачыць гэтую ягоную папулярнасць. Тады — у чым жа сакрэт велічы нашага пісьменніка? Якія пытанні ставіць ён чалавеку наогул?
6. Некаторыя творы Васіля Быкава былі экранізаваны, а таксама адаптаваны для драматычнай сцэны і балета. Назавіце прынамсі два з іх, і коратка перакажыце змест.
7. Да якога перыяду ў новай гісторыі Беларусі адбываецца рэтраспекцыя ў творы „Знак бяды“? Які дзяржаўны дзеяч згадваецца, і чаму якраз ён?
8. Некаторыя літаратурныя крытыкі папракаюць Васіля Быкава ў песімізме, у тым, што героі яго твораў трагічна гінуць. У якой ступені можна разглядаць гэтыя папрокі, як вынік павярхоўнага прачытання напісанага вялікім пісьменнікам, а ў якой — як кан'юнктурныя нападкі псеўдакрытыкаў?
9. Што можна сказаць пра грамадскую пазіцыю Васіля Быкава ў працэсе савецкай „перестройки“? Наколькі апраўдана думка, што належыць ён да найпершых яе герольдаў?
10. У савецкай ваеннай прозе некалі ўзнікла плынь, якую метафарычна назвалі „акопнай праўдаю“. Наколькі творчасць Васіля Быкава, асабліва яго раннюю, можна звязваць з той плынню?
11. Адвечная дылема маральнасці і палітыкі, падлегласці чалавека палітыцы або адзінкі ў дачыненнях з апаратам улады. Ідэалогія, улада дэмаралізуюць слабы характар, знявечваюць чалавечнасць у чалавеку. На прыкладзе якога твора Васіля Быкава гэта асабліва відочнае, на вашу думку?
12. У чым адметнасць жаночых постацяў у творчасці Васіля Быкава? Як паводзяць яны сябе ў экстрэмальных сітуацыях?
13. Маральныя прынцыпы перастаюць імі быць, калі трактуюць іх інструментальна. Сумленне не можа быць сродкам да мэты, а этыка — тактыкай. Асабліва гэта паказальнае на лёсе Сотнікава і Рыбака. Падайце іншы прыклад з твораў пісьменніка.
14. Літаратура можа быць вялікай толькі як нацыянальная. У чым, на вашу думку, сутнасць беларускага нацыянальнага характару ў творах Васіля Быкава?
15. Раскажыце невялікі эпізод з аднаго з прачытаных твораў Васіля Быкава. І чаму ён вам запамятаўся?

УСЯГО МНОГА, ЯК У ГІРЫТА НАПІЛЬНІКАЎ

Даўным-даўно жыў у Семяноўцы стары Гірыт. Любіў хваліцца, што ў яго ўсяго многа.

Аднойчы адзін мужчына хацеў навастрыць пілку для рэзання дроў, але не меў напільніка. Трэба было ісці ажно ў Нараўку. Даведаўся аб гэтым Гірыт і кажа: „Хочаш напільнік, то хадзі да мяне“.

Мужчына пайшоў за старым. Калі ўвайшлі ў хату, Гірыт пачаў разглядацца і са здзіўленнем сказаў: „Га! Куды дзеліся мае напільнікі? То ж іх так многа было“.

З той пары, калі хто хваліцца, што ў яго ўсяго многа, а ў яго нічога няма, гавораць: „У яго ўсяго многа, як у Гірыта напільнікаў“.

Гэтую прымаўку вельмі часта паўтарала мая бабуля.

Аўрора

(Працяг са стар. 3)

выя розных адценняў палоскі; сіне-белы, — відаць, вельмі старыя геаметрычныя і даволі вядомыя ўзоры, а далей усё новыя, іншыя, розныя, але ўсё захапляюча прыгожыя.

— Калі ўжо бяруся за тканне дывана, дык толькі такога, калі ведаю, што будзе прыгожы. Найбольш люблю рабіць у чатыры нічальніцы, але ёсць у мяне і іншыя. Напрыклад, цяпер раблю дываны на адзіночных кроснах, але не сшываю, а адразу раблю падвойна, гэта значыць, тку адразу ў дзве столкі — дзве нічальніцы зверху, а дзве знізу. Можа гэта і не вельмі зручна ў рабоце, але эфект атрымліваецца такі ж, як на шырокіх кроснах.

Дываны і ручнікі Рапнеўскіх нярэдка трапляюць на розныя выстаўкі. Вось і цяпер у Беластоку два беларускія ручнікі вісяць на выстаўцы, арганізаванай Ваяводскім камітэтам ЗСЛ.

Супрацоўніцтва Рапнеўскіх з беластоцкай Цэпэліяй пачалося даўно, яшчэ тады, калі маладыя Рапнеўскія, зараз жа пасля жаніцьбы стараліся стаць на ўласныя, эканамічныя, ногі. Патрэбны быў кожны грош. Зося, вынесшы з дому добрую школу рукадзелля ад сваёй мамы, узялася ткаць хднікі. Рабіла іх спрытна, з густам, а паколькі былі ахвотныя купляць іх, рабіла многа. Прадавала ў Бельску, а потым у Беластоку і нават у Варшаве. У час адной з такіх паездак у Варшаву пазнаёмілася ў цягніку з жанчынай з Лап, якая ўжо супрацоўнічала з Цэпэліяй. З таго часу і пачалося ў Рапнеўскіх тканне дываноў і ручнікоў для Цэпэліі.

У вялікім пакоі на ганаровым месцы стаіць прыгожая разьблёная драўляная камодка: хвалістая выпрафіляваная пярэдняя сценка з шуфлядкамі, а на іх — металічныя аздобы кавальскай работы, вытачаныя ножкі. Камодка аднаўлена, адсвежана, выглядае зусім як новая.

— Гэту камодку я ўбачыла ў суседзяў. Выглядала яна жаласна. Суседзі збіраліся яе пасячы на дровы, — заўважыўшы маё зацікаўленне незвычайнай мэбляй, паясняе Зося. — Я выпрасіла ў іх, адкупіла. А потым мы з мужам аднавілі яе. Прыгожая, праўда?

Аб дасканалым мастацкім гусце гаспадыні сведчыць і разьблёная палічка, павешаная ў кухні.

— А гэта я заказала ў знаёмага разьбяра з Храбалоў. Добры майстар. Залатыя рукі. Міхась Гліва. Захацелася мне мець у сваёй кухні дэкаратыўную палічку. Дык выдумалі мы разам з Міхасём карункавыя ўзоры для драўніны. Люблю прыгожыя рэчы!

МАНАСТЫР

Вераніка была трэнерам — высокая, прыгожая бландзінка. Любіла модную вопратку, ад якой лопалі ўжо шафы — прывозіла яе тоны з замежных паездак. Добра выйшла замуж — за працавітага, спакойнага мужчыну, нарадзіла сына. Жылося ёй у сям'і даволі шчасліва, толькі вось бацька-ўдавец занядужаў і было з гэтым трохі праблемы. Жылі яны ўсе разам, з бацькам. Разам, калі Вераніка не была за мяжой, на зборах ці на спартакіядах. Паяўлялася час ад часу і тады ў цэлым доме балконы запаўняліся гледачамі: вось прыехала яна, у сваёй белай машыне, у футры да пят, з залатымі доўгімі валасамі, стройная, высокая, шчаслівая, трыццацігадовая...

Калі споўнілася ёй трыццаць год, прадала частку свайго дабытку. Узяла крыху грошай, пакінула хворага бацьку, сына і мужа і пайшла... у манастыр. Некалькі вуліц ад яе дома, у Кіева-пакроўскі манастыр.

Глухі куток Бехцярэўскага завулка... Тут дзіўна-ціха — не верыцца, што даслоўна ў 200 метрах адсюль грукоча адна з найбольш напружаных магістраляў Кіева — вуліца Арцёма.

Чэрвень, многа сонца, але цягне прыемным халадком. Нешта гудзіць з сярэдзін медных званоў на званіцы, быццам пчолы. Кветачныя градкі, чысценька, каштаны. Ідуць дзве чарніцы, з горада, з кошыкамі, у белых хустачках. Яны іх завязваюць, каб на вуліцы не накіроўваць на сябе ўвагу. У горад сёстры выходзяць рэдка, толькі тады, калі вельмі трэба што-небудзь купіць. Хлеб не пякуць у манастыры, купляюць гарадскі. Іншая спажыва — свая, з манастырскага сада, агарода. Ёсць тут свой грузавік, ёсць легкавы аўтамабіль.

Устаюць рана, а пятай гадзіне. Амаль да дзесятай, з невялікімі перапынкамі, умацоўваюцца ў сваіх правілах. У багаслужэннях, якія адбываюцца штодзённа, бяруць удзел манашкі, свабодныя ад неабходных службаў. Ранняя літургія працягваецца да 10 гадзіны, пасля — снеданне ў трапезнай. У трапезнай — доўгія сталы і лаўкі. Падчас трапезы, па традыцыі, адна з сясцёр голасна чытае жыцці святых. Абед — а 3 гадзіне. А 17 гадзіне — вячэрняе багаслужэнне. У жаночым манастыры адпраўляюць іх вызначаныя да гэтага клерыкі з духавенства епархіі. Чарніцы чытаюць і спяваюць на клірасе, выконваюць іншыя паслугі ў саборы. Здатныя да працы сёстры спалучаюць малітвы са штодзённай працай — у прасвірнай, у брацкай кухні, рызніцы, пральні, швальні. У багадзельні старушкі-манашкі маюць права на месца і святы куточак у келлі на 8 асоб і поўнае абслугоўванне, аж да кармлення з лыжачкі. Тут імі займаецца старшая манашка Магдаліна і яе паслушніцы. Чарніцы і паслушніцы абрабляюць зямельную дзялянку, сочаць за парадкам і чысцінёй у храме і на тэрыторыі манастыра...

Гаворыць ігумення, матушка Маргарыта:

— Сэнс жыцця тут — ва ўнутраным жыцці. Вы гэтага не зразумееце. Гэта, як мёд — калі чалавеку сказаць, што ён салодкі, але не даць спрабаваць — ён не паверыць... Каб паступіць сюды, чалавек павінен быць не проста рэлігійным, а ВЕЛЬМІ веруючым, у храм хадзіць не толькі ў свята. Вера без учынкаў мёртвая, як і ўчынкі без веры...

Восемдзесят манашак. Працуюць, моляцца... Трэба навучыцца, як кажа матушка, „не раздражняцца, не аб'ядацца, нікога не асуджаць, не спаць да абеда і ўмець змагацца са сваімі грахоўнымі цягамі..."

Ёсць духоўная бібліятэка. Няма тэлевізара і радыё, каб не траціць часу (ігумення не баіцца за мараль паслушніц). Не трацяць тут часу і за сталом, не трацяць часу на вячэру. Мяса не прызнаюць увогуле, спажываюць у асноўным гародніну і кашу...

Ці гэта тая ж Вераніка, ці тая ж Людміла, у мірскім жыцці медсястра?

Да 30-га года ў манастыр не прымаюць. Можа, пасля гэтай мяжы лягчэй прыняць законы жыцця ў манастыры? Закон пакоры?

— Мы ўжо не жывем у пячорах, — паказвае сваю келлю Людміла.

Звычайны пакойчык з адным ваконцам, са святым куточкам. На сцяне святочная вопратка, гадзіннік на шафцы, на сурвэтцы прасвіры...

Людміла хацела без перашкод служыць Богу, сям'я перашкаджала б ёй служыць у гэтым. А Вераніка...? Многа маладых паслушніц у манастыры. Не было выпадку, каб якая з паслушніц, а тым больш манахінь і схімніц — захацела адсюль выйсці і пакінуць манастыр. Ёсць і вольнанаемныя працаўнікі, якія не хочуць выходзіць з манастыра, хаця ў іх ёсць на гэта права — гэта маладзенькія кухаркі, прыбіральшчыцы, стражнічкі. Яны хочуць памяняць сваю модную сучасную вопратку на чорную. Пакуль ім дазволяць тут застацца, будуць назіраць нал імі і пераконвацца, што іх рашэнне паважнае. Пасля дапамогуць ім у прапісцы і надзенуць клабук і апастольнікі.

Чаму яны тут? Для адных — гэта ўцёкі ад сябе, для іншых — пошукі саміх сябе. А можа роля дабравольнай мучаніцы лягчэйшая, калі жыццё не выносіць няўдачнікаў? Лягчэй любіць увогуле, чым любіць канкрэтнага чалавека? Цішыня, малітва, праца, прыцішэнне эмоцый і прагненняў. Мёд салодкі...

У цяжкія ваенныя гады акупанты аб'явілі тэрыторыю манастыра забароненай зонай і агарадзілі калючым дротам. Манахіні перахавалі ў сябе ад праследавання больш трохсот жанчын і дзяцей рознай нацыянальнасці. Пасля вызвалення горада быў тут адкрыты шпіталь для параненых салдатаў, а міласэрнымі сёстрамі былі чарніцы...

Свой спосаб жыцця, свой адказ на рэчаіснасць. Пошукі праўдзівасці.

Чэрвень, святкаванне хрышчэння Русі. Ідзе крэсны ход па Валадзімірскай гары. Ёсць тут і мае знаёмыя з пакроўскага манастыра. Маладыя і старыя манахіні ідуць, падобныя адна на другую, святочныя, у чорных клабуках і празрыстых шлейфах. І вялізны дождж, які нахлынуў на Гару ў гэты момант як празрыстая, цяжкая заслона ад нябесных хмараў, якія толькі што беляхцелі і залаціліся ад чэрвеньскага сонца на чыстым небе, змыў з нас, якіх там было некалькі тысяч, пласты турбот, крыўд, мітусню „мірскую", і мы ўсе глядзелі, з-за плячэй Уладзіміра, на зялёна-шэры Дняпро, які зліваўся з небам, з Руссю, і быццам не было гісторыі і тысячагоддзяў...

Міра Лукша

Вось гэтае нераўнадушша да прыгожага, імкненне быць сярод рэчаў, якія дадаюць смаку нашаму жыццю, адчуваюцца ў гэтай хаце на кожным кроку.

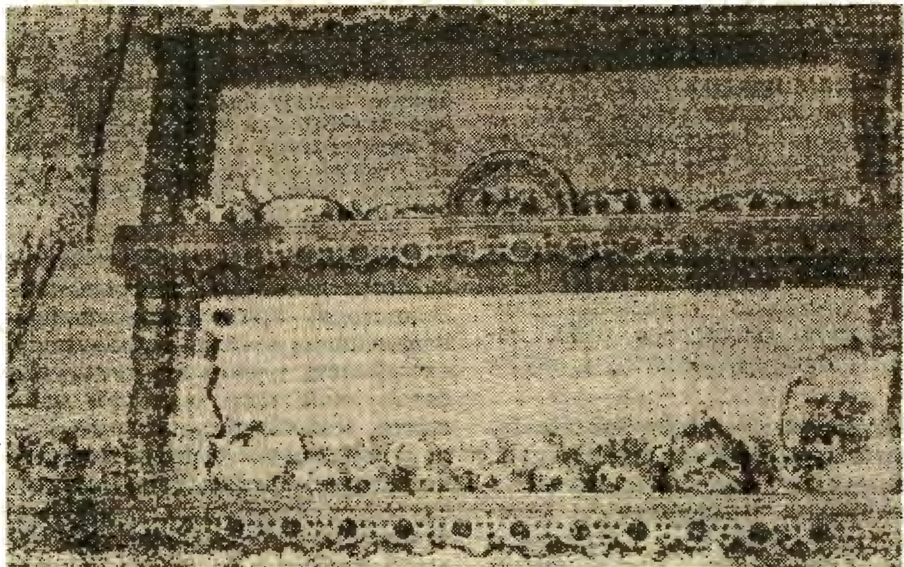
А ўжо пазней, у далейшай размове пры каве, я даведалася, што Рапнеўскія вельмі прыгожа спяваюць у дуэце, прычым выключна беларускія песні, хоць самі паходзяць з католікаў. Але Арэхвічы — вёска беларуская, расспяваная, а Зося і Эдуард тут сярод лепшых спевакоў. Мелі яны (і да сёння маюць) вялікую ахвоту спяваць у беларускім калектыве, але ў вёсцы такога няма, а ў Бельск ездзіць далекавата. А можа спрабавалі б так у сваёй вёсцы арганізаваць калектыў?

Дзякуючы сваёй спеўнасці, Рапнеўскія часта бываюць госцьмі на вясковых вяселлях, нават не толькі ў сваякоў. Хто ж у нас не любіць, калі на вяселлі знойдзецца добры запявала, ды яшчэ калі ведае шмат традыцыйных вясельных песень!

Шмат народнага, мастацкага, каляровага і радаснага дзеецца ў гэтым сімпатычным доме. Здаецца, што сонца заглядвае сюды нават і ў пахмурны дзень. А жыццё, хоць нялёгкае і складанае, прыносіць ім нямала мілых, прыемных хвілін.

Жадаем ім, каб такіх хвілін было ў іх жыцці як найбольш.

Яніна Чэрнякевіч
Фота аўтара

Дэкаратыўная драўляная паліца, зробленая па праекту Зосі Рапнеўскай разьбяром Міхасём Глівам з Храбалоў

ХЛЕБ СВЯТОЙ АГАТЫ

Хлеб святой Агаты не пусціць бяды дахаты. На святую Агату свянцілі хлеб. Паводле народных вераванняў, гэты хлеб меў бараніць ад пажару, перуна і раптоўных хвароб.

У канцы снежня 1988 года я вяртаўся з Савецкага Саюза. Калі мы праходзілі праз тамажню, тамажнікі знайшлі ў жанчыны з Саколкі кусок сухога хлеба. Яна стала тлумачыць, што гэта хлеб святой Агаты. „Мне яго далі сваякі, ён высвянчаны ў касцёле ў Вільні і я яго мушу дамоў завезці. Меўшы гэты хлеб у хаце, ніводная бяда не прывяжацца, ні хвароба, ні гром, ні пажар".

Тамажнік усміхнуўся і сказаў: „А няхай ён вас бароніць ад грома, агню і вайны. Вазіце!"

Яська

ВАСЬКАЎ ЛЁНІК

„Больш не скажу ні слова. Калі хочаш — прыязджай! — сказаў упарта Лёнік Тарасэвіч недзе ў лістападзе мінулага года, калі я, як заўсёды, заатакавала яго сваімі пытаннямі ў рэдакцыі. — На станцыі Валілы скажаш, што шукаеш Васькавага Лёніка, — кожны табе пакажа, кудою трэба ехаць".

Што было рабіць? Мы ж пра маладога мастака пісалі ўжо тады, калі ён толькі вярнуўся з Варшавы пасля заканчэння вучобы ў Мастацкай акадэміі і пасяліўся ў бацькоў (чым выклікаў немалое здзіўленне асяроддзя). Пісалі тады, калі менавіта яшчэ пра яго амаль ніхто не пісаў. Дык чаму ж я мела б не паехаць цяпер... калі гучна пра яго ў прэсе і каталогах, у Нью-Йорку і Сеуле, у Стакгольме і Венецыі, у найбольш вядомых краёвых часопісах і калі, нарэшце, заўважыла яго.., мясцовая, беластоцкая прэса?! Гэты парадокс, зрэшты, у нашых варунках не такі ўжо і рэдкі: спачатку чалавека заўважае заграніца. А зрэшты, чула я, што Лёнік перабраўся ўжо ў „сваю школу" і, пэўна, хацеў пахваліцца, як абсталяваўся на новым месцы.

Выбралася ў адзін з нямногіх зімовых дзён сёлетняй зімы. Машына слізгалася па шашы, дарогі амаль не было відаць. На станцыі Валілы павярнула налева, згодна з дарожным указальнікам — на вёску Валілы. Запыталася пра „Васькавага Лёніка" толькі ў ПГРы „Валілы". Невялікі хлапчук, можа другакласнік, сказаў мне: „Дык ён жа на станцыі жыве!". Другі, гадоў дзесяці, запярэчыў: „Не, цяпер у вёсцы, у школі, за чырвонай агароджаю!"

І праўда, хутка перад маімі вачыма замільгацелі хаты вёскі Валілы, а з правага боку, на невялікім пагорку, я адразу пазнала „Лёнікаву школу". Быў гэта даволі вялікі даваенны будынак са стылёвым дахам. Школа і высокі драўляны плот ад вуліцы былі памаляваны аднолькавым карычневым колерам.

Лёнік, ведала я, даўгавата шукаў такі будынак, які мог бы ўзяць у арэнду і прыстасаваць да творчай працы. Невялікая хата яго бацькоў была занадта цесная для Лёнікавых палотен. У наваколлі было крыху свабодных школ. Стаялі і нішчэлі. У Дзернякове вунь нішчэе яшчэ да сёння. Лёніку надта спадабалася архітэктура старой, яшчэ з трыццаць чацвертага года, школы ў вёсцы Валілы. Адсюль было як рукой падаць да бацькоў, а з вокан школы відаць была дзедава вёска Случанка. („Дый дзе ж бы знайшоў такое сонца, што прабіваецца праз шпалер дрэў, калі ісці праз лес на станцыю Валілы!").

Два гады, калі Лёнік перарабляў старую школу на майстэрню, не былі страчаны для мастацтва. У той жа час ён нястомна маляваў у бацькоўскай хаце або на падлозе ў Гарадоцкім доме культуры, выязджаў, выстаўляў, афармляў — у краіне і за мяжою. Быў прысутны ў найбольш сучасным мастацтве. Стаўся адным з найбольш адметных яго прадстаўнікоў на свеце. Нью-Йорк, Сеул, Венецыя, Оксфард, Стакгольм, але і Варшаўская галерэя „Фоксаль", Беластоцкі „Арсенал", Вроцлаўскі нацыянальны музей. І, нарэшце, выстаўкі на Беларусі: у Гродне і Мінску. Беларусь убачыла ў канцы мінулага года не толькі Лёнікавы працы, але і сустрэлася з мастаком, пазнала яго небанальную філасофію жыцця.

Цяпер у „школе" месца хапае. Але Лёніку гэты будынак не быў патрэбны, каб жыць. „Жыве" ён, а фактычна толькі спіць — на горцы, у невялікім пакоі з прахадной кухняй. Другі пакойчык аддаў свайму вернаму памочніку Геніку. Напраўду Лёніку была патрэбна майстэрня. Малярства — гэта яго жыццё.

Майстэрня займае ў яго ўвесь ніз, г. зн. партэр. У першым пакоі, дзе калісь была гімнастычная зала, сушыцца велізарная свежая карціна. Лёнікаў пейзаж. Адносіш уражанне, што фарба яшчэ сцякае з карціны. А мо гэта тканіна, да якой мастак дарабіў фрэнзлі?..

Белую мэблю (пераважна паліцы, з мноствам шуфлядак для кніжак, фарбаў, каталогаў і г.д.) мастак запраектаваў сабе сам. Уласнымі рукамі рабіў тут усё, што толькі мог, нягледзячы на тое, што атрымаў ад Гарадоцкай гміннай управы гэты будынак у арэнду ўсяго на дзесяць гадоў. Генік Самойлік, яго верны сябра, дзельна дапамагаў яму і дапамагае да сёння, хаця і сам працуе ў Гарадоцкім доме культуры, дзе вучыць дзяцей маляваць. На каго ж бы пакінуў Лёнік усю сваю „гаспадарку", калі выязджае за граніцу!

А ёсць ужо што тут дагледаць. Тры сабачкі на чале з любімым Топсікам, галубы, першая пара чорных курэй, ну, і вазоны, вазоны ўсюды! На фоне белай мэблі, густоўна скампанаваныя ў белых скрынях, яны ствараюць непаўторны каларыт Лёнікавай майстэрні.

Пакой, дзе мастак малюе, таксама вялікі. Вісіць некалькі гатовых карцін, у рабоце — на гэты раз заходнеамерыканскі пейзаж. Чырвоныя велізарныя валуны на сінім фоне. Побач — беленькі столік, фарбы, якімі Лёнік малюе, выліты проста на яго: чырвоныя, сінія, жоўтыя. Ці не шкада століка? Не, ён жа для малявання! З маляваных карцін фарба сцякае проста на падлогу. Гэта абсалютна не перашкаджае Лёніку, але нервуе яго маму („Я ж кажу, як гэта так, каб на падлогу!").

У адным з утульных пакойчыкаў з сучаснай апаратурай мы п'ем каву і гутарым аб усім. Пераглядаем розныя каталогі, пераважна заходнія, дзе змешчаны рэпрадукцыі прац мастака і артыкулы аб ім. „На Захадзе няма „ўкладаў", калі хтосьці плаціць за галерэю вялікія долары чыншу і ўтрымлівае працаўнікоў, — няма мовы аб нейкіх „укладах". Тое, што выстаўляецца там, гэта мусіць быць нешта вартаснае. Нават мовы няма аб сяброўстве, бо гэта ж ужо да нечага б абавязвала".

Лёніку многае сёння не падабаецца. „Ніхто ў нас не піша пра творчасць. Людзі быццам бы ўжо і забыліся зусім, што можна пісаць пра працу. А калі што пішуць, дык часта падкрэсліваюць якраз не тое, што трэба. Напрыклад, шмат гаворыцца пра тое, што я прадстаўляў сучаснае польскае малярства ў жніўні 1988 года на выстаўцы ў Сеуле, з нагоды алімпіяды, вядома. Але ж гэта фактычна справа маргінальная. А не пішацца пра такое важнае мерапрыемства, як XVIII Міжнароднае бенале мастацтва ў Венецыі (лета 1988 г.). А там жа быў польскі салон „Апэрто" і

Ужо ў 6-гадовым узросце Лёнік маляваў з такой жа зацятасцю, як і цяпер. Пры гэтай жа печы ў бацькоўскай хаце паўставалі і яго першыя „дарослыя" карціны. Фота выпадковага госця бацькоў.

Пра нашых пісалі...

БЕЛАСТОК — З БЕЛАРУСКАЙ КАЛАРЫТНАСЦЮ

Усё часцей з'яўляюцца ў польскім друку публікацыі на беларускія тэмы. Датычаць яны не толькі БССР, якая зацікаўляе грамадскую думку Польшчы ў сувязі з драматычнай барацьбою за перамогу ідэй перабудовы і яўнасці („Вандэя перабудовы" — пра падзеі 30 кастрычніка).

Расце цікавасць да беларускай культуры. І да таго ж фрагмента, натуральна, які развіваецца ў Народнай Польшчы, у Беластоцкім краі. Беласток набывае беларускай каларытнасці яшчэ і ў тым сэнсе, што вартыя польскай увагі культурныя здабыткі ў ім у значнай меры дасягнуты рукамі тутэйшых беларускіх пісьменнікаў і мастакоў.

Варшаўскі тыднёвік „Культура" ў нумары ад 30.XI. 1988 г., пішучы пра найбольш папулярных у свеце актуальных мастакоў Польшчы падкрэслівае, што абсалютна першае месца сярод іх належыць **„беларускаму жывапісцу Лявону Тарасэвічу"!** Карціны нашага Лёніка сталі гонарам шматлікіх галерэяў Еўропы і Амерыкі. Такая свядомасць знакаміта лечыць наш пракляты комплекс горшасці, паншчынную псіхалогію раба, навык падпарадкаванасці і служкі.

Białoruska gorączka Sokrata Janowicza — чарговая публікацыя, напісаная ў падобным плане інтэнсіўных прыглядак да беларускага. Гэта эсэ Кжыштафа Копкі, змешчанае ў „Тыгодніку культурным" ад 20.XI. 1988 года. Праводзячы агляд важнейшых кніжак „белавежца", Копка так закончыў свае разважанні:

Polskość i białoruskość istniały obok siebie od wieków. Bywały między nimi okresy walk i sporów, ale były też czasy, w których prowadziliśmy autentyczny dialog. Te okresy właśnie przeszły do historii jako szczególnie sprzyjające rozwojowi obu kultur. Nic w tym dziwnego. Ma przecież słuszność Janowicz, gdy pisze że „aktywność kulturotwórcza nie jest możliwą w przysłowiowych zamkniętych czterech ścianach, bez otwartych okien, bowiem dostaje ona wówczas rozległego zawału". Już więc choćby tylko ze zwykłej troski o zdrowie powinniśmy częściej, niż się to dzieje obecnie, otwierać nasze okna na wschodnią — białoruską — stronę...

Наглядаючы за тым, як журналісты даслоўна адкрываюць Беластоцкі край, беспераппынна наведваючы цэнтры культурнай актыўнасці і творцаў культуры беларускай нацыянальнай меншасці, можна сказаць, што Беларусь перастае быць невядомай польскаму чытачу. Галоўная заслуга тут у нас саміх: сур'ёзныя здабыткі заўсёды выклікаюць зацікаўленне з боку іншых.

(ся)

„МАСТАК — ТО НАРМАЛЬНЫ, РАБОЧЫ ЧАЛАВЕК... "

...заяўляе Лёнік Тарасэвіч у трэцім нумары штомесячнага часопіса „Мастацтва Беларусі" за гэты год. Летась у Савецкім Саюзе была наладжана першая выстаўка карцін Лёніка: у верасні — у Гродне, у кастрычніку — у Мінску. „Мастацтва Беларусі" памясціла кароткую інфармацыю пра мастака, тры каляровыя рэпрадукцыі ягоных палотнішчаў і даволі аб'ёмістае інтэрв'ю з Лёнікам. Некаторыя ўрыўкі з яго прапануем нашым чытачам.

Пытанне: Вы лічыце сябе пейзажыстам?

Адказ: Так, калі трэба якоесь азначэнне.

Пытанне: Мяркуючы па каталогах, вас спачатку прынялі ў Варшаве і за мяжой, а потым толькі — на Беласточчыне...

Адказ: Тыя людзі, якія чатыры гады назад крычалі: „Што гэта за мастацтва?! Гэта не мастак!", сёлета прыехалі да мяне дахаты і купілі для музея чатыры мае работы. (...) Людзі з цяжкасцю прызнаюць нешта такое, што непадобнае да іншага, прывычнага. У вас Караткевіч гадамі мог гаварыць, пераконваць, а яго не чулі, не заўважалі таго, што ён бачыў... (...)

На выстаўцы ў „Арсенале“, Беласток, 1987 год. Злева: В. Бароўскі (дырэктар галерэі „Фоксаль“ у Варшаве), К. Нордэнгаке (дырэктар галерэі „Нордэнгаке“ ў Стакгольме), Л. Тарасэвіч.

Фота Р. Гутэцкага.

камісія ў складзе 6 крытыкаў сучаснага мастацтва выбрала найлепшыя карціны; сярод іх было і пяць маіх работ.“

Як адчувае сябе на Захадзе? „А як можна адчуваць сябе, калі, напрыклад, у Эдынбургу на прыёме ў мэра пададуць табе адразу восем відэльцаў: чатыры паложаць з аднаго боку і чатыры з другога, а ты сядзіш і чакаеш, пакуль хтосьці пачне...“

Ці 1989 год будзе бурным годам? „А як жа! Вясной — выстаўка ў Швецыі, у Стакгольмскай галерэі „Нордэнгаке“. У Рыме плануецца выстаўка ў галерэі „Уно“. Летам, бадай, адбудзецца выстаўка ў ФРГ. У жніўні тры карціны будуць паказаны ў Беластоцкім акруговым музеі на выстаўцы беластоцкага асяроддзя. Ну, і абавязкова ў Варшаўскай галерэі „Фоксаль“, у якой паказваю працы штогод. Ага, і вось прыязджае нехта з Галандыі, таксама, каб выбраць карціны на выстаўку.“

Лёнік вядзе мяне яшчэ да сваіх галубоў. Лезем на вышкі. Непакоюся, як будзем сыходзіць уніз. А галубы якія каляровыя!.. І белыя, і з чорным, і шызыя, і карычневыя. Лёнік бярэ ў рукі аднаго, пяшчотна гладзіць яго крылцы і зараз жа заўважае: „Во тут, бачыш, чорны колер нерэгулярны. Павінна быць і з гэтага боку чорная латка, а яе няма“. Лёнік усюды шукае гармонію: і ў прыродзе, і ў фарбах, і ў кветках, і ў галубах.

І тое, што ён застаўся на сваёй роднай зямлі беларусам — верным сваёй роднай мове і бацькам, — таксама праява гэтай гармоніі. „Я — часцінка прыроды“, — гаворыць ён. І не памыляецца, бо ён сапраўды — неад'емная часцінка гэтага лесу, палёў і промняў сонца, што прабіваюцца праз шпалер дрэў, калі ісці на станцыю Валілы. „Не мусіць быць чужое, каб было добрае. А вось жа калі мае карціны вяртаюцца з заграніцы з англійскімі назвамі, многімі ўспрымаецца гэта як дадатковая вартасць...“

— А цяпер паехалі на вячэру да бацькоў! — Лёнік з Генікам Самойлікам — „Жукам“ — спераду, а я за імі ледзь паспяваю сваім „Фіятам“, — імчымся на станцыю Валілы.

У хаце Лёнікавых бацькоў усюды яго сляды. Немаладыя Васіль і Надзя Тарасэвічы гнездзяцца ў адным пакойчыку і кухні („Нам многа не трэба!“) — рэшту дома адвялі Лёніку: большы пакой для працы і зусім малюсенькі куточак, колішнюю кухню, для спальні. Тая ж старая печка, ля якой так заўзята маляваў калісьці каня шасцігадовы хлапчучок, грэла яго пасля вучобы ў Мастацкай акадэміі. Яшчэ тут засталіся Лёнікавы кніжкі, беларускія энцыклапедыі, цудоўна выдадзеныя каталогі, плакаты, розныя памяткі са студэнцкіх часоў.

Цётка Надзя з нейкай хітрынкай у вачах пытаецца ў сына: „А на пошту ўчора чаго хадзіў?“ „А, ведаеш, — адказвае Лёнік, — узнагароду Выспянскага прызналі“.

— Ён нам усё тут купіў — і тэлевізар каляровы, і маразілку, і пральку, — хваліцца бацька і вочы гаспадароў хаты робяцца цёплымі.

Лёнікава маці частуе нас грыбным баршчом, на стале паяўляюцца таксама марынаваныя грыбы, нейкая вяндліна і яешня.

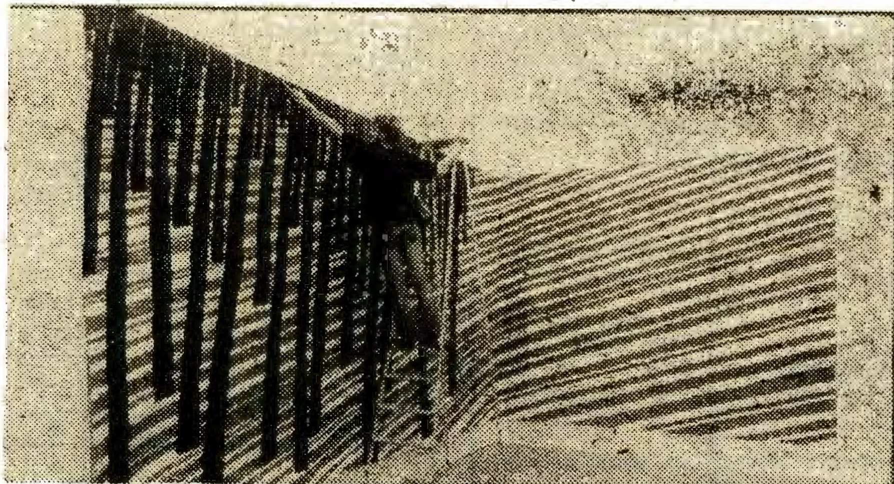
— Заўтра, мама, наварыце больш абеду, бо галандцы прыязджаюць, — просіць сын.

*

Тое, што вось ён, Васькаў Лёнік з няхітрай вясковай хаты на станцыі Валілы, вярнуўся дадому з вялікай сталіцы Варшавы, што тут адчувае сябе ўпэўнена і спакойна і вяртаецца сюды кожны раз са сваіх вялікіх і малых падарожжаў — на дзіва тутэйшым людзям — падстава Лёнікавай гармоніі з прыродай, яе неабходны элемент. „Вярнуўся з Варшавы, бо не хацеў адчуваць сябе там эмігрантам. Хачу жыць на бацькоўска-дзядоўскай зямлі і даць ёй усё, што найлепшае, найбольш сучаснае... І не ствараю я нічога новага, я толькі хачу выявіць тое, што гэта зямля ўжо стварыла, і даць гэта ўсім людзям. Я — апошняе звяно ў доўгім ланцугу...“

Ці Лёнік адчувае сябе сёння шчаслівым? Не адзін жа 32-гадак на яго месцы быў бы ў сёмым небе. Гэты ж юнак мусіў даробляць ужо тады, калі вучыўся яшчэ ў ліцэі. Бацькі занадта дапамагаць не маглі — былі яшчэ дзве дочкі. Ды і ў першыя гады працы Лёнік хадзіў паўгалодны. А сёння ёсць дзе нарэшце працаваць, за няпоўных пяць гадоў творчай працы ён стаў вядомым у свеце, усюды яго запрашаюць, не памінаюць, выбіраюць яго карціны на найбольш значныя выстаўкі і нават ужо „званіў студэнт з Любліна, хоча пісаць магістэрскую працу“ (вядома, па Лёнікавай творчасці).

„Шчасце? Шчасце гэта штосьці бліжэй неакрэсленае. За ўсё сёння трэба біцца: за фарбы, за дошкі, а вазьмі ты напраў самаход... А да таго ж, калі ты жывеш беларусам, калі разбіты паміж пару асяроддзямі і не можаш поўнасцю аддацца ніводнаму з іх... Мая мэта — пошукі... і каб застацца сабою. Хачу стварыць жыццё без пададзенай схемы“.

Л. Тарасэвіч у галерэі Нордэнгаке. Стакгольм, лістапад 1986 г.

Фота Ю. Гольцэра.

*

Доўга не браў мяне сон у гэту ноч. Усё стаялі перад вачыма Лёнікавы карціны, кветкі, чула наперамен то пахі разлітых проста на падлогу фарбаў, то матчынага вясковага баршчу, дакраналася да шызакрылых галубоў — толькі, як у калейдаскопе, мяняліся колеры.

І тады я зразумела: вось гэта ўсё — гэта якраз і ёсць яны, Лёнікавы колеры. Колеры ягонага шчасця.

Ала Чачуга

Пытанне: (...) Скажыце, калі ласка, як фарміравалася ваша беларуская свядомасць?

Адказ: Натуральна. Ад беларускай гаворкі ў сям'і, ад наваколля... Беласточчына, ваколіцы Супрасля маюць шмат цікавага. Цяпер гэта ўсвядомленае пачуццё, вельмі важнае для мяне. Ведаеце, нацыянальныя рысы, звычкі, светаўспрыманне выяўляецца ў творчасці кожнага сапраўднага мастака. І праз іх можна паўней яго адчуць, зразумець. Шмат бываю ў музеях свету і на сучасных выстаўках — пераконваюся ў тым штораз. Нацыянальная самабытнасць і адоранасць у саюзе даюць выдатны плён.

Пытанне: Сярод многіх беларускіх мастакоў існуе перакананасць пра актуальнасць асветніцкай работы сёння. Гісторыя, мова, эстэтыка...

Адказ: Я меў тут шмат размоў на гэтую тэму. Шаную перакананні іншых, але сам лічу: мастак найперш павінен займацца мастацтвам. Усё, што ён хоча сказаць людзям, ён мае гаварыць сваімі творамі. Асвета — справа школы. (...)

Пытанне: Чаму вашы работы не маюць назваў?

Адказ: З прынцыпу, каб не было іншых кодаў, акрамя жывапісных. Калі я, скажам, намалюю вялікі прыгожы краявід і пазначу на небе літару „а“, то кожны глядач толькі гэтую літару і ўбачыць. Таму што мы ўсе ўмеем чытаць, навучаныя. Каб нам так сама ўбівалі ў галовы пачуццё колеру, паняцці эстэтыкі, то мы б лепш разумелі мастацтва. (...)

Пытанне: Калі вы вяртаецеся ў Валілы пасля цывілізаваных скандынаўскіх ці заморскіх краін, як яны вам падаюцца?

Адказ: Яны даражэйшыя мне з кожным разам. Я проста шчаслівы, што магу жыць у Валілах, што маю куды вяртацца. У сучасным свеце гэта праблема. Матэрыяльна я ўладкаваны так, што ад вялікага свету не адарваны. Таму перасяляцца, скажам, у Варшаву не мае сэнсу. На гэтай зямлі жылі мае дзяды-прадзеды, тут усё блізкае і роднае майму сэрцу, кожная птушка з маленства знаёма. (...)

(аб)

ЛЁНІК ТАРАСЭВІЧ У „ПРАЕКЦЕ“

У 1 нумары часопіса „Праект“, які выдаецца ў Варшаве, а вядомы як адзін з найлепшых у Еўропе ў галіне візуальнага мастацтва і праектавання, паявіўся артыкул Тамаша Рудаміна „Кантэксты новага жывапісу“, большая частка якога прысвечана нашаму сябру Лёніку. Тэкст падмацаваны пяццю рэпрадукцыямі прац мастака. Аўтар піша:

„Twórczość Umiastowskiego przeciwstawiano malarstwu Leona Tarasewicza, debiutanta z 1984 roku — jak się okazało — jednego z najistotniejszych artystów dekady Obaj wypowiadający się przy pomocy abstrakcji o odniesieniach natury stali się przeciwieństwem kontestującego undergroundu, którego negacja np. malarstwa z ruchu „O poprawę”. silniej niż z początkiem lat osiemdziesiątych, zaadaptowała ekspresjonizm (Nitka, Bujak, Grzyb) lub faszyzm, aby w tym makijażu poszukać własnego sposobu rozumienia sztuki (Minciel).

Tarasewicz, który w naturalny sposób zaczął malować pejzaże do tego celu wybrał ogromne płótna, aby wyakcentować z tych odniesień mitologię nieprzekładalnych znaków i symboli przyrody, przestrzeni i czasu. W jakiś sposób posłużył się tutaj językiem abstrakcji na tyle uniwersalnie, na ile kosmopolityczna może być abstrakcja o sugestywnym, silnie tchnącym romantyzmem przedstawieniu natury.

W drugiej połowie lat osiemdziesiątych wyraźnie zarysowały się dwa odrębne nurty stylistyczne Nowej Sztuki. Pierwszy to silna ekspresja, kipiąca, głośno akcentująca swoją obecność, manifestująca swoją odrębność dziś, a jednocześnie łączność z tradycją. Symbolem takiego pokoleniowego łącznika stał się w latach 80-tych Edward Dwurnik, w pewnym sensie odnowiciel melancholijnego stylu w ruchu „O poprawę”, ale z drugiej strony najtrafniej wykorzystujący zapotrzebowanie na malarstwo „pełne farby i pędzla”. Drugi nurt określił w zasadzie Umiastowski i Tarasewicz, ale wyraźniej trzeba podkreślić, że ich malarstwo to do niedawna zeszłowieczna produkcja artystyczna, której współczesny sens. a przy tym wielki prestiż. jaki mu został nadany, staje się zrozumiały dzięki umiejętnemu połączeniu tradycji obrazowania z estetyką kryzysu, choćby z wypełnieniem się do cna demagogicznej i skodyfikowanej filozofii Beuysa”.

(уп)

НІНА АМЕЛЬЯНЮК

ГУТАРКІ АБ МОВЕ

IV. СУЧАСНАЯ БЕЛАРУСКАЯ ЛІТАРАТУРНАЯ МОВА. АРФАГРАФІЯ І АРФАЭПІЯ. ЗЫЧНЫЯ ГУКІ.

7. Падоўжаныя зычныя і іх правапіс. Правапіс некаторых спалучэнняў зычных.

Падаўжэнне зычных з'яўляецца характэрнай рысай беларускай літаратурнай мовы.

Зычныя гукі (ж, з, л, н, с, ц, ч, ш) знаходзячыся ў інтэрвакальным становішчы (на месцы гістарычнага спалучэння: зычны + ьj) у вымаўленні падаўжаюцца. На пісьме гэтае падаўжэнне перадаецца праз падвоенае напісанне зычных: збожжа, маззю, зелле, насенне, калоссе, жыццё, ноччу, мышшу.

Падоўжанае вымаўленне гука дз на пісьме перадаецца праз ддз, напр. суддзя.

Падаўжэнне зычных адбываецца таксама ва ўласных імёнах: Аўгіння, Таццяна.

У некаторых уласных імёнах і ў формах дзеяслова ліць не падаўжаецца гук л (Ілья, Ульяна; абалье, налье, разалье).

Фанетычнае падаўжэнне зычных трэба адрозніваць ад марфалагічнага падваення зычных, якое адбываецца на стыку марфем: кораня і суфікса (каменны, маліннік), прэфікса і кораня (ззяць, паддаць, рассыпаць).

Падваенне зычных на пісьме не перадаецца ў некаторых словах, напр.: расада, расол, расольнік.

Правапіс некаторых спалучэнняў зычных.

Правапіс спалучэнняў зычных на стыку розных марфем залежыць ад многіх прычын: ад вымаўлення, ад характару саміх зычных, ад паходжання слова, ад лексічнага значэння слова і ад традыцыі напісання.

1. Зычныя на стыку прыстаўкі з коранем

правапіс	вымаўленне
-бб, дд, сс (аббегаць, аддаць, раззлавацца, бяссонны) выключэнне: расада, расаднік, расол, расольнік.	бб, дд, зз, сс
-сч (бесчалавечны, расчыніць, счарствець, усчынаць) выключэнне: нішчымны, няшчасны, рошчына, шчасце, шчаслівы, шчасны.	шч /шчарствець/
-сшч (расшчапіць)	шч /рашчапіць/

2. Зычныя на стыку кораня з суфіксам.

правапіс	вымаўленне
-тск, цск, чск>цк /салдат+-ск-і>салдацкі, кравец+-ск-і >кравецкі, ткач+-ск-і>ткацкі	цк
-кск>цк у славянскай лексіцы /мастак+-ск-і>мастацкі/	цк
>кск у іншамоўнай лексіцы /узбек+-ск-і>узбекскі	кск
-дск /гарадскі, канадскі/	дск
-сск>ск /беларус+-ск-і>беларускі/	ск
-жск, зск, шск, гск, хск, /нясвіжскі, французскі, ламанш̌скі, аранбургскі, казахскі/	ск /французкі/
-жст, шст>ст /множ+ства>мноства, пташ+ства>птаства	
-дц, тц, чц /на кладцы, аб кветцы, на печцы/	цц /на пецца/
-жц, шц /дарожцы, дошцы/	шц, сц /дарошцы, досцы/
-цц /вучыць+ся>вучыцца, але: здасца, прадасца, прыесца адзінаццаць <один+на+десяте/	цц
-чч, тк /Случчына<Слуцк+-ін-а, Брэстчына<брэсцкі< Брэст/	чч
-дч, тч /дакладчык, газетчык/	чч /даклаччык/
-зч, жч, сч (перавозчык, нябожчык, даносчык/	шч /даношчык/
-чч /бібліятэччык<бібліятэка/	чч
-гч /бегчы, лягчэйшы/	хч /бехчы/
-тшч, мшч, ншч, лшч, ршч, йшч, бшч, пшч, ўшч /асфальтшчык, выдумшчык, Міншчына, Гомельшчына, Мазыршчына, Бабруйшчына, Віцебшчына, перакупшчык, дахаўшчык/	тшч, мшч, ншч, лшч, ршч, ёшч, бшч, пшч, ўшч
-нн /аконны, ваенны/	нн
-чн, шн /ячня<яйка, бурачнік <бурак, арэшнік<арэх, смешны<смех/	чн, шн
- гн /выцягнуцца, цягнік/	гн
-хк, гк /крохкі, лёгкі/	хк /лёхкі/
-кк, кч /мяккі, мякчэйшы/	кк, кч
-стн> сн, стл> сл /абласны, шчаслівы/	сн, сл
-здж, ждж /езджу, дожджык/	ждж /ежджу/

3. Спалучэнні зычных у складзе адной марфемы.

правапіс	вымаўленне
-здн> зн /позна/, рдн> рн /міласэрны/	зн, рн
-лнц> нц /сонца/, рдц> рц /сэрца/	нц, рц
-дт> т /Гумбальт, Шміт, але: Брандт, Рэмбрандт/	т
-кт /доктар, практыка, тактыка/	кт

Не з сённяшняга дня

У „Літоўскай кухарцы" Вінцэнты Завадскай з 1938 года знайшлі мы рэцэпт на святочную бабку, які нам сёння не зусім падыходзіць, аднак жа можна гэты рэцэпт патрактаваць і як цікавінку.

БАБА ПУХАВАЯ ВАЛЫНСКАЯ

На бабу бярэм: 80 жаўткоў, 4 кубкі мукі, 10-12 дэкаў дражджэй, 1 кубак міндаля салодкага з горкім, 2 кубкі цукру, масла і сухары для формы.

80 жаўткоў працерці праз сіта, каб не было зародкаў, і церці ў макутры, пакуль не збялеюць, пасля сыпаць пакрысе 4 кубкі мукі і церці ў адзін бок паўгадзіны. Усыпаць вялікі кубак дробна пасечанага салодкага міндаля напалову з горкім, размяшаць, уліць кубак добрых дражджэй і зноў церці квадранс, пасля ўсыпаць два з паловай кубкі дробнага цукру, усё сперці і ўліць у форму, змазаную маслам і пасыпаную цертай булкай. Калі цеста падыдзе так, што тры цалі не дойдзе да берагоў, асцярожна ўсадзіць у печ, нагрэтую як на сталовы хлеб, на пяць квадрансаў.

Гаспадыня

САРДЭЧНЫЯ ТАЙНЫ

Сэрцайка, не ведаю ці ты будзеш у стане мне дапамагчы. Я хутка зусім звар'яцею, бо ўжо два разы ў бальніцы для псіхічна хворых ляжала. А было ўсё так. У мяне быў муж і дачка, і жылі мы мірна і спакойна, як і павінна быць у сям'і. Муж мой вельмі мне дапамагаў, паставілі мы нават прыгожую вілу. За парадкам у хаце сачыла мая свякруха — вельмі сімпатычная жанчына, а дачка мая вучылася добра. Адным словам, я ў жыцці клопатаў не мела, ды і ў прафесійнай працы таксама ўсё было як трэба.

Да нас на прадпрыемства прыйшоў працаваць новы працаўнік. Быў ён вельмі цікавым чалавекам, а на дадатак даволі прыстойны. Я любіла з ім пагаварыць, але на гэтым усё канчалася. І вось аднойчы мы апынуліся разам на нейкай урачыстасці. Спачатку была афіцыйная частка, а пасля быў банкет. Так выйшла, што мы сядзелі адзін каля другога. Калі ўсе ўжо крыху выпілі, атмасфера стала больш цёплай, людзі танцавалі, прытуляліся адзін да другога. Мой сусед быў ужо даволі моцна п'яны, калі стаў цалаваць мяне. Спачатку я падумала, што ён жартуе, але пасля пацалаваў мяне ў губы і я адказала яму тым жа. Пасля правёў мяне дахаты. Каля нашага дома мы ізноў цалаваліся.

Ад гэтага часу я не маю спакою. Нічога не існуе для мяне апрача кахання да гэтага калегі. Адчуваю сябе так, быццам бы жыццё я пачала аднова. Ніколі не спазнала я такога гарачага пачуцця.

На жаль, усё выглядае не так ружова, як бы здавалася на першы погляд. Справа ў тым, што я закахалася без памяці, а гэты мой калега адносіцца да мяне толькі як да сяброўкі, хаця, не скажу, вельмі сімпатычна адносіцца. Але больш ужо не было ні пацалункаў, ні нават намёкаў на бліжэйшыя кантакты. Я страціла спакой. Не магу глядзець ні на мужа, ні на сям'ю. Пабывала, як я ўжо казала, два разы ў псіхіятрычнай бальніцы. Калі вяртаюся і бачу свайго каханага, чырванею, апускаю вочы і гавару яму, што ўвагнаў мяне ў хваробу. А ён на гэта зусім не рэагуе. На другой урачыстасці было яму надта весела, цалаваўся з дзвюма другімі дзяўчынамі і зусім не заўважаў мяне. Я да кахання заўсёды падыходзіла ўчціва. І так мне ўсё здаецца: „Навошта ж ён цалаваў мяне, калі ўсё гэта было фальшывае, нячыстае, калі не кахаў мяне?.."

Галена

Галена! Дзяўчаты, як ты кажаш, надта ўчцівыя ў каханні, найчасцей праігрываюць. Падыходзяць да ўсяго занадта паважна, не пакідаючы ніякага маргінэсу на лёгкі, жартаўлівы падыход да жыцця. А кажуць жа, бачыш, што жыццё, яно занадта сур'ёзная справа, каб трактаваць яе сур'ёзна. Твой калега цалаваў цябе на той супольнай урачыстасці, бо яму было гэта рабіць прыемна, а больш ён нічога ад цябе не хацеў. Пасля з прыемнасцю ён цалаваў, як кажаш, іншых дзяўчат, а па сакрэту скажу табе, што маю такіх калег, якія пасля гарэлкі з ахвотаю цалуюць нават барадатых мужчын. Ці ж зараз жа мусіў бы з імі жаніцца?! У кампаніі, Галенка, яно па-рознаму бывае. Важна толькі, каб усё тое, што там робіцца, было прыгожае, як кажуць палякі, каб рабілася „z wdziękiem".

Не можаш уганяць сябе ў псіхічную хваробу, патрактаваўшы справу занадта сур'ёзна. Мусіш уявіць сабе, што быў гэта проста мімалётны жарт, нейкая хвіліна, якая прамінула і ніколі не вернецца. Можа, стане табе лягчэй, калі вернешся да сям'і.

Сэрцайка

ВЕР-НЕ-ВЕР

Дарагі Астроне! Сніцца мне, што мы з дачкой знаходзімся недзе каля вёскі маіх свёкраў. Дачка мая яшчэ невялікая, от, такая дзяўчынка з пачатковай школы (у сапраўднасці яна ўжо замужняя і мае сваіх дзяцей). Мы з ёю ідзем і я аднекуль даведалася, што будуць па дарозе бегчы коні, іх некалькі, гэта коні аднаго жыхара з гэтай вёскі, у якога нядаўна памёр сын. Мы пачалі ўцякаць. Але найперш паявіўся адзін конік, невялікі, падросшае жарабя, і мая дачка пабегла да яго. І так блізка яна пры ім, мо нават і прытулілася да яго і пайшла з тым конікам. Я асталася, а яна перайшла цераз дарогу і там з ім затрымалася. А я бачу, ужо там вялікі зубр стаіць. Я на яе крычу, крычу вельмі голасна, каб яна хутка вярталася, бо зараз будуць бегчы тыя коні, а яна не. Я вельмі ўстрывожылася і кажу: „Ой, якія непаслухмяныя гэтыя дзеці!" І прачнулася. Сон сніўся мне над раніцай і я вельмі добра яго запамятала. Але што ён абазначае?

Галіна

Галіна! Конь у сне мае рознае значэнне. Найчасцей абазначае ён або нейкую перамогу, або зусім наадварот — вельмі кепскае, аж да смерці ўключна. Твой сон вельмі цікавы. І будзе датычыць, бадай, тваёй дачушкі, з якою разам ты была на вёсцы. Вельмі добрае прадвяшчала б для яе тое прыгожае жарабятка, да якога яна прытулілася і з якім пайшла цераз дарогу. Аднак жа, у сне тваім было не толькі жарабя. Той зубр, якога ты ўбачыла пазней, сведчыць аб тым, што трапіць яна ў нядобрую кампанію, якая прычыніцца да таго, што тваёй дачцэ будзе пагражаць нейкая небяспека. Аб небяспецы, бадай, сведчаць і коні таго гаспадара, у якога нядаўна памёр сын. Ты ж проста дрыжэла са страху перад гэтымі коньмі і ад таго прадчування, што могуць яны зрабіць нешта кепскае тваёй дачушцы.

Аднак жа, можна справу зінтэрпрэтаваць і цалкам інакш. Бо можа ты мела, напрыклад, нейкія прадчуванні і перасперагла перад нейкім неразважным крокам сваю дачку, а яна якраз пазбегне небяспекі, выкруціўшыся ад той дурнаватай кампаніі, якую прадстаўляў у тваім сне зубр, і пойдзе сабе, свабодная, незалежная і шчаслівая, з тым маладым прыгожым жарабяткам.

Астрон

Зорка
СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

ВЕСТКІ З ХРАБАЛОЎ

— Калі на пачатку навучальнага года была ўведзена чацвертая гадзіна беларускай мовы ў тыдзень, урокі беларускай мовы зрабіліся для нас вельмі чаканымі — сказалі „Зорцы“ дзяўчаткі-васьмікласніцы са школы ў Храбалах. — Наша настаўніца Ірына Ефімюк выразна нам акрэсліла, што дзве гадзіны ў тыдзень мы прысвячаем беларускай літаратуры, адну гадзіну — граматыцы, а чацвёртая гадзіна — гэта вольныя тэмы.

І асабліва падабаюцца васьмікласнікам гэтыя вольныя тэмы. Тут можна аб усім пагаварыць. На гэтыя ўрокі яны прыносяць магнітафон, развучваюць новыя песні, спяваюць тыя, якія найбольш любяць.

Цікавымі сталі і ўрокі літаратуры. Апрача праграмнай класікі, вельмі падабаецца вучням сучасная літаратура. Разглядалі на ўроках творы Васіля Быкава, Янкі Брыля, Пімена Панчанкі. Значна ўзбагаціліся ўрокі беларускай літаратуры пасля таго, як мінулым летам настаўніца Ірына Ефімюк пабывала ў Мінску на курсе для настаўнікаў. З Беларусі пані Ірынка вярнулася з поўным чамаданам навейшых беларускіх кніжак. Праўда, усе яны толькі па адным экземпляры, але васьмікласнікі вельмі задаволены, што могуць пазнаёміцца з навінкамі, што могуць даведацца, што цяпер чытае Беларусь, чым жыве і што там дзеецца.

У школьнай бібліятэцы беларускіх кніжак шмат, але ўсе яны з даўнейшых папаўненняў. А новыя беларускія кніжкі вельмі рэдка трапляюць у школьную бібліятэку.

Тады ж настаўніца прывезла і шмат каляровых альбомаў аб Беларусі, і цяпер на ўроках на вольныя тэмы часта дзеці слухаюць расказы настаўніцы аб беларускай прыродзе, аб гісторыі, помніках старыны і старадаўніх летапісах. Усё гэта набліжае старэйшых ужо школьнікаў да нашай супольнай беларускай спадчыны.

Вучацца ў Храбалах беларускай мове ўсе беларускія дзеці, ну, можа, за выключэннем найслабейшых у вучобе наогул.

(Працяг на стар. 10)

Трэцякласнікі Маніка Чэрвінская, Івона Кананюк, Марта Мрачынская, Аля Якімюк і Пеця Коршак са сваёй настаўніцай Ірынай Ефімюк.

Другакласнікі на ўроку беларускай мовы.

Віктар Швед

ВЯЛІКДЗЕНЬ

Святы Велікодныя,
Вясёлыя святы,
Абрады народныя,
Як жа іх багата!
Воскам рысаваныя
Яечкі бабуляй,
Або фарбаваныя
Ў лупіне цыбулі.
Яйкі валачобныя
Дораныя дзецям,
Гульні паасобныя
Маем на прыкмеце.
Яйкамі ўдараюцца,
Выйграў той, хто з цэлым,
З шуфліка пускаюцца,
Злоўлена — займела.
Мы сям'ёй вялікаю,
За сталом багатым,
Нашага Вялікадня
Сустракаем святы.
Сталы нашы модныя
Пасхай-караваем.
Святы Велікодныя
Сардэчна вітаем!

ЗАГАДКА З КУРАНЯТКАМ

Усцешылася матка:
— Ты глянь, дачуся Майка,
Як хутка куранятка
Выклёўваецца з яйка.

— Мо гэта цуд часамі? —
Пытаецца малое. —
Як куранятка, мама,
Туды ўвайшло, кудою?

КЛАДКА ДА НЕБА

Да неба Міколка,
Дажджлівай вясною,
Угледзеў вясёлку,
Сагнутай дугою.

— Ты глянь толькі, татка,
Сказаць табе трэба,
Вось маем мы кладку
З поручняў да неба.

АЛЁША Ў ГАЛОШАХ

Мама запытала Алёшу,
Вярнуўшыся дамоў з работы:
— Навошта ты абуў галошы,
Калі няма нідзе балота?

Алёша ветліва ўсміхнуўся
І маме адказаў прыгожа:
— Балота я знайду, мамуся,
Нідзе яно ўцячы не можа.

Пішуць школьнікі

ДОБРЫ ДЗЕНЬ, „ЗОРКА“

Мяне завуць Федзя. Мне 6 год. Я вучуся ў першым класе. Яшчэ я займаюся музыкай і сам укладаю песні.

Сваю песню на словы Дануты Бічэль-Загнетавай „Радзіма“ я прысвячаю ўсім чытачам „Нівы“ і ўсім беларусам, якія жывуць за межамі маёй рэспублікі.

Мой тата дапамог запісаць песню на ноты. Спадзяюся, што яна спадабаецца.

Федзя Жывалеўскі, Гродна.

РАДЗІМА

Словы Д. Бічэль-Загнетавай
Музыка Федзі Жывалеўскага

Перад вачыма наша Радзіма,
Росаў бязмежжа і Белавежа.
Зубрык махнаты
Ходзіць ля хаты
Ускоквае ў сны
Конь вараны.

І за плячыма — наша Радзіма:
Кнігі Скарыны, зорка Максіма.
Белыя коні
Крыўскай пагоні
Мчацца ўгару
Праз Беларусь.

БУСЛІНАЕ ГНЯЗДО

Вучні сёмага класа пачатковай школы ў Дашах запісалі расказ дзядзькі Цімафея Пякуціна з іх мясцовасці.

„З апавядання майго дзеда і бацькі мне запамяталася, што буслы на нашым селішчы паявіліся недзе каля 1880 года. Змайстравалі яны сабе гняздо на высокім вязе, метраў дваццаці, які рос у нас за клуняй. Зімой 1911 года страшэнная віхура знішчыла гняздо, зламала дрэва. Вясной прыляцелі буслы. Яны пакружыліся над зломаным вязам і пачалі будаваць новае гняздо на клуні.

З малых гадоў мяне цікавіла жыццё птушак. Калі яны адляталі, я, сямігадовы хлапчук, даглядаў іхняе жыллё. Разам з бацькам па драбіне мы ўцягвалі пучкі галля і наладжвалі ім гняздо. Тады я зрэзаў верхавіну зламанага вяза, паклаў туды старую барану, нанасіў рознага галля і чакаў.

Відаць, буслам спадабалася мая падрыхтоўка, і яны зрабілі там сабе новае гняздо.

З таго часу птушкі прылятаюць да нас кожны год. Прыемна, калі іх клекатанне будзіць цябе ранічкай. Адчуваеш тады сябе неяк бяспечна, спакойна. Даўней у вёсцы бусліных гнёздаў было дзевяць. Цяпер засталося толькі адно — на маім вязе. І я ганаруся гэтым!“

ПАЗНАЁМІМСЯ

* * *

БССР, 231400, г. Навагрудак, пер. 3-ці Мінскі, д. 8. Фалевічу Ігару. 9 клас.

* * *

Славамір Баран, вучань 6 класа, 17-340 Рагачы, 6. Беластоцкае ваяводства. Польшча.

* * *

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Купрыянава, 5, кв. 14. Валера Сычыкаў. 4 клас.

* * *

СССР, 346513, Ростовская обл., г. Шахты, пер. Енисейский, 1 „Г“, кв. 19. Христенко Тоня. 3 клас.

* * *

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Волаха, 7, к. 1, кв. 34. Дзяніс Прысекін. 3 клас.

* * *

Раман Астапчук, 6 клас, вёска Мікулічы 17, пошта 17-340 Рагачы, Беластоцкае ваяводства, Польшча.

* * *

СССР, 346514, Ростовская обл., г. Шахты-14, ул. Техническая, 10, кв. 4. Титаренко Елене. 4 клас.

* * *

БССР, 211620, Віцебская вобл. г. Верхнедзвінск, вул. Кобзуна 12-43. Макляёнак Лене. 7 клас.

* * *

БССР, 225140, Брэсцкая вобл., г. Пружаны, вул. Міра, 24а, Антановіч Наташы. 7 клас.

* * *

СССР, 686323, Магаданская обл., г. Сусуман, ул. Билибина, 3, кв. 58. Переверзевой Лене. 6 клас.

* * *

СССР, 686323, Магаданская обл., Сусуманский район, п. Широкий, ул. Школьная, 15, кв. 1. Лопатину Вадиму. 8 клас.

ВЕСТКІ З ХРАБАЛОЎ

(Працяг са стар. 9)

Другакласнікі вывучаюць родную мову пад апекай настаўніцы Раісы Леснік. Любяць яны гэтыя ўрокі. Асабліва, калі настаўніца згодзіцца пачытаць беларускія казкі. Дзеці ўжо ведаюць шмат беларускіх вершаў і песень на памяць. Нават адважыліся дэкламаваць і спяваць пры ўсёй школе на сустрэчы з „Зоркай“!

А вось трэці клас — гэта наогул моцны клас у школе. „Ён такі актыўны, — гаворыць пра яго настаўніца Ірына Ефімюк, — што з ім не сорамна нідзе паказацца. Яны не баяцца ніякай візітацыі“. На сустрэчы нашай трэці клас заспяваў для „Зоркі“ беларускую веснавую песеньку „Цёплы ветрык вее“...

Трэцякласнікі адгукнуліся на просьбу Міхаські Мароза з Відава, якая друкавалася ў „Зорцы“, і напісалі яму пісьмо. Цяпер вельмі чакаюць ад Міхаські адказу, бо хочуць з ім пасябраваць.

Вучаніцы чацвертага класа Аня Антонюк, Кася Коршак і Эля Ваўранюк удзельнічалі ў сёлета ў беларускім дэкламатарскім конкурсе. Выступілі вельмі добра. А калі ў школе была сустрэча з „Зоркай“, і тут выступілі з вывучанымі творамі беларускіх пісьменнікаў. Вучні чацвёртага класа падрыхтаваліся і да тэатральнага конкурсу — развучылі п'есу „Як я быў доктарам“.

Шасцікласнікі вылучаюцца ў школе тым, што вельмі прыгожа спяваюць. А запяваламі ў іх сёстры Еля і Крыся Семенюкі. Яны заўсёды ў дуэце спяваюць і ўдзельнічаюць у конкурсах беларускай песні. І „Зорцы“ яны таксама заспявалі сваю любімую „Вяне рута“.

На сустрэчы з „Зоркай“ пра сваю школу расказала Мажэнка Паўлючук. Яна разам з Эляй Васілюк заняла добрае месца ў супрацьпажарніцкім конкурсе. З прыемнасцю паведаміла Мажэнка таксама, што яе сяброўка васьмікласніца Міра Міранюк аказалася найлепшай у гміне ў прадметных конкурсах па рускай і па польскай мовах, а ў спорце — вельмі добрыя бегуны Даніла Дамброўскі і Марэк Грынявіцкі. У ваяводскім турніры бегу па перасачанай мясцовасці, які арганізавала ЛЗС, яны занялі вельмі добрыя месцы.

На развітанне мы дагаварыліся, што дзеці з Храбалоў будуць пастаянна пісаць лісты да „Зоркі“, каб і іншыя вучні ведалі, як яны жывуць і чым займаюцца.

Яніна Чэрнякевіч
Фота аўтара

А·Д·Г·А·Д·А·Н·К·А

Хто найпрыгажэй размалюе веснавую карціну каляровымі алоўкамі?

Адрас рэдакцыі: 15-950 Białystok, ul. Wesołowskiego 1, „Зорка“.

TELEWIZJA WARSZAWA

Piątek 28 IV — 8.35 Domator. 8.50 Domowe przedszkole. 9.15 DT — Wiadomości. 9.25 DT — Dodatek gospodarczy. 9.40 „Ciocia Marusia" — cz. 1 filmu prod. radz. 12.00 Hist. kl. II lic. 12.50 Wiedza o społeczeństwie, kl. VIII. 13.30 TTR — s. II Nasze spotkania. 14.00 TTR — s. II Mat. 15.00 W szkole i w domu. 15.20 NURT. 15.50 Pr. dnia i DT — Wiad. 15.55 Intersygnał. 16.25 Rambit. 16.50 Okienko Pankracego. 17.15 Teleexpress. 17.30 Studio Sport — M.S. w hokeju na lodzie. 18.10 Skarbiec. 18.50 Dobranoc. 19.00 „10 minut". 19.10 Monitor rządowy. 19.30 Dziennik. 20.05 „Gigi" — film muz. prod. USA. 22.00 „Czas" — mag. publ. 22.35 Szkoła mistrzów — Kazimierz Kutz. 22.55 DT — Echa dnia. 23.10 Superwizja — mag. kult.-publ.

Sobota 29 IV — 7.00 TTR — s. IV Nasze spotkania. 7.30 TTR — s. IV Hist. 8.00 Tydzień na działce. 8.20 Na zdrowie. 8.55 Pr. dnia. 9.00 „Drops" oraz film z serii „Fragglesi". 10.30 DT — Wiad. 10.40 Stare, nowe, najnowsze. 11.25 „Kołobrzeg zaprasza" — pr. rozr. 11.55 Tel. Koncert Życzeń. 12.25 Gra o milion (1). 12.45 „Wędrówki dalekie i bliskie": „Droga wojownika" — film dok. prod. ang. 13.25 Gra o milion (2). 13.55 Tel. Teatr Prozy. K. Wituska — „Mój piękny dzień urodzin". 15.00 Gra o milion (3). 15.30 Pr. dnia. 15.35 „Poszukiwany, poszukiwana" — komedia prod. pol. 17.05 Los. D. Lotka. 17.15 Teleexpress. 17.30 Portrety: „Maria Rutkiewicz" — film dok. 18.30 Butik. 19.00 Dobranoc. 19.10 Z kamerą wśród zwierząt. 19.30 Dziennik. 20.05 Kino Sensacji: „Znikający punkt" — film fab. prod. USA. 21.45 Tydzień w polityce. 21.55 Tel. Przegląd Sportowy. 22.25 WEL — Wieczór estradowy z Leitmotivem. 23.25 DT — Wiad. 23.35 Kino Sensacji: „Mściciele" — film jap.

Niedziela 30 IV — 7.15 Pr. dnia. 7.20 Wszechnica rodziny wiejskiej. 7.45 Po gospodarsku. 8.15 Tydzień. 8.55 Pr. dnia. 9.00 Teleranek oraz film z serii „Szwajcarscy Robinsonowie" (25). 10.30 DT — Wiad. 10.35 „Opowieści Puszczy Augustowskiej": „Przebudzenie" — film dok. 11.00 Kraj za miastem. 11.30 Jak to się robi — program z planu zdjęciowego — śpiewa Ewa Gawrońska. 12.10 Tel. Koncert Życzeń. 12.55 „Sto lat temu": „Z dziejów świata — 1 Maja" — pr. publ. 13.15 Teatr Młodego Widza: J. Ażajdel — „Kontakt". 13.55 „Ogniem i mieczem" (1). 14.25 Mag. „Morze". 14.45 Pr. dnia. 14.50 Marek Sierocki zaprasza. 15.10 „Ogniem i mieczem" (2). 15.40 „Katarzyna" (5) — serial franc. 17.15 Teleexpress. 17.30 Gdzie są tamtych lat. 18.00 „Ogniem i mieczem" (3). 18.40 Antena. 19.00 Wieczorynka. 19.30 Dziennik. 20.05 „Hoover przeciw Kennedym" (2) — serial prod. kanad. 21.50 „Raport — 7 dni". 21.15 Sportowa Niedziela. 22.15 „Sławne kobiety i ich czasy" (1) „Josephine Baker" — film dok. franc. 23.15 DT — Wiad.

Poniedziałek 1 V — 7.50 Pr. dnia. 7.55 DT — Wiad. 8.00 Transmisja Uroczystości 1-Majowych w Moskwie. 9.00 „Nie zabierajcie nam księżniczki" — film fab. prod. CSRS. 9.55 Transmisja Uroczystości 1-Majowych w Warszawie. 11.00 Z polskiej fonoteki. 11.30 „Tadeusz Trepkowski" — film dok. 12.00 Teatr dla dzieci: A Czekanowski, M. Kościcki — „Raz swawolny Tadeuszek". 13.00 Świat Cyrku '88. 14.00 M.S. w hokeju na lodzie. 15.55 „Bobek — czyli jedenaście wcieleń Bogumiła Kobieli" — film dok. 17.15 Teleexpress. 17.30 „Małżeństwo z rozsądku" — komedia prod. pol. 19.00 Wieczorynka. 19.30 Dziennik. 20.30 Teatr TV. Jan Potocki — „Parady". 21.30 M.S w hokeju na lodzie — mecz finałowy.

Wtorek 2 V — 8.05 J. pol. kl. VI. 8.35 Domator. 8.50 Domowe przedszkole. 9.15 DT — Wiad. 9.25 DT — Dodatek gosp. 9.40 „Synowie i córki Jakuba Szklarza" (5) — serial CSRS. 10.35 Domator. 12.50 J. pol. kl. III lic. 13.30 TTR — s. IV Fiz. 14.00 TTR — s. IV Prod. rośl. 15.30 Kim być? — pr. dla 15-latków. 16.00 Pr. dnia i DT — Wiad. 16.05 Wspólna Polska, wspólne sprawy. 16.25 Dla dzieci: Tik-Tak. 16.50 „Cudowna podróż" — (29) — serial anim. prod. austr. 17.15 Teleexpress. 17.30 „Następny proszę" (1) — serial obycz. prod. ang. 18.30 Klinika zdrowego człowieka. 18.50 Dobranoc. 19.00 „10 minut". 19.10 „Od A do Z" — pr. publ. 19.30 Dziennik. 20.05 „Synowie i córki Jakuba Szklarza" — serial obycz. prod. CSRS. 21.00 Konferencja prasowa rzecznika rządu. 21.25 „Oset '89". 22.05 „Elementarz Polski" — film dok. 23.00 DT — Echa dnia. 23.20 J. ang. (26).

Środa 3 V — 8.35 Domator. 8.50 Domowe przedszkole. 9.15 DT — Wiad. 9.25 Film fab. 10.30 Domator. 13.30 TTR — s. II Fiz. 14.00 TTR — s. II Biol. 15.40 NURT. 16.10 Pr. dnia i DT — Wiad. 16.15 Los. Ex. 1 Super Lotka. 16.25 „Scena TDC". 16.50 Cojak. 17.15 Teleexpress. 17.30 „Spojrzenia". 17.55 Tel. Informator Wydawniczy. 18.10 „Mazurek Dąbrowskiego" — film dok. 18.50 Dobranoc. 19.00 „10 minut". 19.10 Pr. publ. 19.30 Dziennik. 20.05 „Z soboty na poniedziałek" — film prod. polsk. 21.00 Pr. publ. 21.35 Raport. 22.05 Pr. dok. 22.45 DT — Echa dnia. 23.05 J. ros. (27).

Czwartek 4 V — 8.05 Hist. kl. VI. 8.35 Domator. 8.50 Domowe przedszkole. 9.15 DT — Wiad. 9.25 „Tydzień na opak" — kom. obycz. prod. CSRS. 10.05 Domator. 11.10 Przysp. obronne kl. I lic. 12.00 Biol. kl. VIII. 12.50 J. pol. kl. I lic. 13.30 TTR — s. IV Mech. roln. 14.00 TTR — s. IV Prod zwierz. 16.00 Pr. dnia i DT — Wiad. 16.05 „Polskie zdroje" — Rabka. 16.25 „Kwant". 17.15 Teleexpress. 17.30 Patrol. 17.55 „Warszawskie Towarzystwo Cyklistów" (1) — film dok. 18.20 Sonda. 18.50 Dobranoc. 19.00 „10 minut". 19.10 „Teraz" — tyg. gosp. 19.30 Dziennik. 20.05 „Słynna sprawa" — film fab. prod. ang. 21.55 Pegaz. 22.50 DT — Echa dnia. 23.10 J. franc. (27).

Bielsk Podl. Blue velvet — USA 1—3. Maski — fr. 4—7.

Czeremcha Odwet — pol. 3. Rykowisko — pl. 6—7.

Hajnówka Kolory kochania — pol. 1—2. Desperacja — pol. 6—7.

Michałowo Harry Angel — USA 2—5. Przyjaciel mojej przyjaciółki — fr. 6—7.

ШТО? ДЗЕ? КАЛІ?

Дзень	Стыль		Святы, імяніны		Сонца	Месяц
	новы	стары			усх.-зах.	усх.-зах.
нядзеля	30	17	Катажыны, Мар'яна	Вялікдзень	4.08-19.00	2.09-12.12
панядзелак	1	18	Свята Працы	Св. Працы, Вялікдзень	4.06-19.02	2.23-13.40
аўторак	2	19	Анатоля, Зыгмунта	Івана, Трыфана	4.04-19.03	2.35-15.09
серада	3	20	Антаніны, Марыі	Анастасіі, *Гаўрыла*	4.02-19.05	2.48-16.40
чацвер	4	21	Фларыяна, Монікі	Сакрата, Януарыя	4.00-19.07	3.03-18.14
пятніца	5	22	Ірэны, Вальдэмара	Віталя, Клімента	3.58-19.08	3.21-19.50
субота	6	23	Юдыты, Юранда	Аляксандры, *Юрыя*	3.56-19.10	3.46-21.21

(Працяг са стар. 2)

АЛФАВІТНАЯ ДЫЛЕМА

ласточчыне, якія паслугоўваюцца беларускімі дыялектамі. Лацінка магла б прыцягнуць і зацікавіць беларускай культурай большую колькасць людзей, якія астаюцца пакуль што ў нерашучасці, бо ж „надта муляюць ім вочы тыя праклятыя буквы", як сказаў бы Сакрат Яновіч (у сваім адказе Яновіч тактоўна пазбягае такога роду акрэсленняў, падладжваючыся пад тон меланхалічна-стылістычнай дывагацыі a propos). Ці так можа стацца — адзін Бог ведае. Згаданы ўжо выпадак К. Семянякі сведчыць аб чымсьці ўжо зусім супрацьстаўным.

Свае адносіны да пастаўленай Р. Радзікам праблемы Сакрат Яновіч найболей выразна выказаў самім загалоўкам свае палемікі. Выхад лацінскага алфавіту на шырэйшыя воды быў бы магчымым толькі тады, калі б наступіў, як акрэслівае тое Яновіч, цуд адраджэння беларускага каталіцызму, які мог бы прадстаўляць сабою пятую частку насельніцтва Беларусі. А так: цалкавітая паранойя.

Беларуская мова ў касцёле?! — дык гэта ж канец свету!

Максім Янюк

ПАВЕДАМЛЕННЕ

Галоўная камісія даследавання гітлераўскіх злачынстваў у Польшчы — Інстытут нацыянальнай памяці — паведамляе, што следчую і даследча-дакументацыйную дзейнасць у сферы гітлераўскіх злачынстваў, учыненых у гадах 1941-1944 на жыхарах былых усходніх крэсаў, вядуць ніжэй названыя камісіі ДГЗ:

— у Лодзі (вул. Пятркоўская 149, тэл. 36-78-47) — даўнія паветы: Навагрудскі і Віленскі,

— у Беластоку (вул. Бэма 11, тэл. 273-34) — даўнія ваяводствы: Палескае і ўсходняя частка Беластоцкага,

— у Любліне (вул. Кракаўскае Прадмесце 43, тэл. 216-43) — даўняе Валынскае ваяводства,

— у Кракаве (пры Рондзе 7, тэл. 21-11-00) — даўнія ваяводствы: Станіслававоўскае і Тарнапольскае,

— у Жэшове (пл. Гвардыі Людовай 3, тэл. 348-27) — даўняе Львоўскае ваяводства.

Пракурор дэлегаваны да Акруговай камісіі ДГЗ у Беластоку

В. Манкевіч

МУЗЕЙНЫ ФОНД

Грамадскі камітэт пабудовы Музея помнікаў беларускай культуры і рэвалюцыйнага руху праводзіць збор грошай на пабудову музея. Ахвяраванні трэба дасылаць на такі адрас:

Bank Spółdzielczy w Hajnówce Nr Konta 905217-1922-132-3.

У замежнай валюце: Narodowy Bank Polski I Oddział w Białymstoku nr rachunku walutowego 5021-24325-152-6787, nr rachunku walutowego w rublach 5021-24325-151-6201.

Спіс чарговых ахвяравальнікаў:

2380. Янка Добаш (Бельск-Падл.) — 2400 зл.
2381. Салэцкая рада вёскі Падрэчаны — 20.000 зл.
2382. Міхась Шурбак (Бельск-Падл.) — 1000 зл.
2383. Іван Усціловіч (Беласток) — 1000 зл.
2384. Акруговы малочны кааператыў у Гайнаўцы — 10.000 зл.
2385. Мікалай Паўлючук (Нарва) — 2000 зл.
2386. Славамір Адамовіч (Мінская вобл., Мядзельскі раён, в. Альхоўка) — ганарар „Нівы" — 285 зл.
2387. Галіна Дубянецкая (Мінск) — ганарар „Нівы" — 570 зл.
2388. Уладзімір Малашкевіч (Гродна) — ганарар „Нівы" — 1805 зл.
2389. Анна Дубоўская (Віцебск) — ганарар „Нівы" — 285 зл.
2390. Наталля Пронька (Брэст) — ганарар „Нівы" — 285 зл.
2391. Міхась Літвінчык (Слонім) — ганарар „Нівы" — 475 зл.
2392. Ігар Чарняўскі (Мінск) — ганарар „Нівы" — 1425 зл.
2393. Канстанцін Чэбатаў (Аўстралія) — ганарар „Нівы" — 285 зл.
2394. Алёна Лапіцкая (Мінск) — ганарар „Нівы" — 285 зл.
2395. Сямён Пацёмкін (Магілёўская вобласць, г. Касцюковічы) — ганарар „Нівы" — 285 зл.
2396. Ала Кажэра (Мінск) — ганарар „Нівы" — 285 зл.
2397. Міхась Мельнік (Ліда) — ганарар „Нівы" — 570 зл.
2398. Аляксандр Маскалік (Баранавічы) — ганарар „Нівы" — 380 зл.
2399. Мікалай Касцюкевіч (Мінск) — ганарар „Нівы" — 475 зл.
2400. Віктар Мартыненка (Мінск) — ганарар „Нівы" — 3800 зл.
2401. Алесь Крыштаповіч (Мінск) — ганарар „Нівы" — 1140 зл.
2402. Узносы сялян у кааператыўным банку ў Нараўцы — 5700 зл.

Дзякуем

Наш адрас: Społeczny Komitet Budowy Muzeum Zabytków Kultury Białoruskiej i Ruchu Rewolucyjnego. 17-200 Hajnówka, ul Wyzwolenia 6 Тэлефон 28-89.

Падпісанне Праграмы супрацоўніцтва паміж ЦК ПАРП і ЦК КПБ ● Размова з намеснікам старшыні Беларускага таварыства „Радзіма" ў Мінску ● Рэха вайны — успаміны і пошукі ● Новыя вершы А. Барскага і Я. Чыквіна ● Подступ да роднага слова ● Катлы з ПОМ у Нарве ● Шляхам гадоў ● Вярнуць беларускія назвы ● Практычныя парады ● „Зорка" ● Гумар.

Орган Галоўнага праўлення Беларускага грамадска-культурнага таварыства. Рэдагуе калектыў: Вера Валкавыцкая, Валянціна Жэшка (карэктар), Віталій Луба (галоўны рэдактар), Міраслава Лукша, Ян Максімюк, Яўгенія Палоцкая (кіраўнік канцылярыі), Уладзіслаў Петрук (мастак), Марыя Федарук (машыністка), Ада Чачуга (адказны сакратар), Яніна Чэрнякевіч.

„Niwa"
ul. Wesołowskiego 1
15-950 Białystok, skr. poczt. 149
tel. 232-41

Wydawca Białostockie Wydawnictwo Prasowe 15-950 Białystok ul. Wesołowskiego 1

Druk Białostockie Zakłady Graficzne w Białymstoku. Cena prenumeraty: kwart. 520 zł, półr. 1040 zł, rocznie 2080 zł

WARUNKI PRENUMERATY:

1. dla osób prawnych — instytucji i zakładów pracy:
   — instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miastach wojewódzkich i pozostałych miastach, w których znajduje się siedziba Oddziałów RSW „Prasa Książka Ruch" zamawiają prenumeratę w tych Oddziałach
   — instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miejscowościach, gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa Książka-Ruch" i na terenach wiejskich opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli.
2. dla osób fizycznych — indywidualnych prenumeratorów:
   — osoby fizyczne zamieszkałe na wsi i w miejscowościach, gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli
   — osoby fizyczne zamieszkałe w miastach — siedzibach Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę wyłącznie w urzędach pocztowych nadawczo-oddawczych właściwych dla miejsc zamieszkania prenumeratora. Wpłaty dokonuje używając „blankietu wpłaty" na rachunek miejscowego Oddziału RSW „Prasa-Książka-Ruch"
3. Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch" Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw ul. Towarowa 28 00-950 Warszawa skr. poczt. 12 konto NBP XV O/O i PKO W-wa Nr 1658-2010-45-139-11. Prenumerata ze zleceniem wysyłki za granicę pocztą zwykłą jest droższa od prenumeraty krajowej o 50 proc. dla zleceniodawców indywidualnych i o 100 proc. dla zlecających instytucji i zakładów pracy.

Termin przyjmowania prenumeraty na kraj i za granicę:
- do dnia 10 listopada na I kwartał i półrocze roku następnego oraz cały rok następny
- do dnia 1 każdego miesiąca poprzedzającego okres prenumeraty roku bieżącego

Zam. 576/89. Nakład 6.200 egz. T-3.

КРЫЖАВАНКА

Упоперак: 1) сястра Украіны, 5) існаванне, 7) асвятляльны прыбор, які можа быць пад вокам, 8) па ёй можна ўзлезці на вышкі, 9) дах з саломы, 12) збіраюць яго пчолы, 15) на граніцы СССР з Кітаем, 16) твор паэта, 18) трава, якая сніцца, 19) мноства жывых істот, 20) часта ў яе заглядае п'яніца.

Уніз: 1) напісаў верш „Пагоня", 2) ад мая да верасня, 3) дрэва з аранжава-чырвонымі ягадамі, 4) сакавіты корм для жывёлы, 5) наёмны работнік, 6) сваяк зубра, якога цяпер няма, 10) музыкант, які дзьме, 11) часовае карыстанне маёмасцю, 13) пень з карэннямі, 14) пачатак дня, 17) манарх у шахматах, 18) страціла яго варона, калі „заспявала".

„ядань"

Сярод чытачоў, якія на працягу двух тыдняў прышлюць у рэдакцыю правільныя адказы, будуць разыграны дзве кніжныя ўзнагароды.

Адказы на крыжаванку, змешчаную ў № 12.

Упоперак: вавёрка, горб, рубец, Арарат. жыхарка, санкі, авантура, вожык, ваяка, гонар, нітка, клён, шапка, аскет.

Уніз: варожка, выбух, рыцар, асака, градка, Батумі, аснова, клуня, саваина, нажытак, варона, квант, арка.

Кніжныя ўзнагароды выйгралі: Міхась Гут і Сяржук Жандараў з Гомеля, Аляксандр Дабчынскі з Трыпуцёў.

НІЎКА

На

— *Палавіна людзей на свеце не ведае, як жыве другая палавіна.*
— *О, гэта не ў нашым мястэчку!*

Рыс. Ха-Га

ПАЎТОРНАСЦЬ НЕПАЎТОРНАГА

523
Іголка пракладвае дарогу, але след пакідае нітка.

524
У каханага чалавека не бачым недахопаў, а ў зненавіджанага — цнотаў.

525
Ён быў шчаслівы тады, калі мог гаварыць аб сваіх няшчасцях.

526
Калі не залатаеш малую дзірку дабравольна, залатаеш вялікую прымусова.

527
Здараецца, што горкі грэх вельмі салодкі.

528
Памятай і гавары аб тым, што памаглі табе людзі, але не гавары аб тым, што ты дапамог людзям.

529
Доўга думай аб тым, як выказацца коратка.

530
Паэзія гэта не канцэрт слоў, а гармонія думак.

Алесь Барскі

Тры дамы з вышэйшых сфер п'юць гарбату ў садзе на прадмесці Калькуты. Нечакана з кустоў выскаквае агромная малпа — гарыла, хапае адну з дам і хаваецца разам з ёю ў зарасніку. Дзве астатнія нейкі час знаходзіліся ў стане шоку, потым, так як бы нічога не здарылася, прадаўжаюць піць гарбату. Адна з іх звяртаецца да другой:

— Не ведаю, ці будзеш згодная са мной, але я зусім не разумею, што гэтая гарыла ў ёй знайшла...

ТЫ КАЗАЛА Ў ПАНЯДЗЕЛАК

Умерана, жартаўліва ♩=88

— Ты казала ў панядзелак
Пойдзем разам з пасядзелак,
Я прыйшоў — цябе няма:
Падманула, падвяла.

Прыпеў: Ты ж мяне падманула,
Ты ж мяне падвяла,
Ты ж мяне, маладога,
З ума-розуму звяла.)*

— Ты казала у аўторак
Пацалуеш разоў сорак,
Я прыйшоў — цябе няма:
Падманула, падвяла.

Прыпеў.

— Ты казала у сярэду
Пойдзем разам на бяседу,
Я прыйшоў — цябе няма!
Падманула падвяла.

Прыпеў.

— Ты казала у чацвер
Пойдзем разам на вячэр,
Я прыйшоў — цябе няма:
Падманула, падвяла.

Прыпеў.

— Ты казала у пятніцу
Пойдзем разам у святліцу,
Я прыйшоў — цябе няма:
Падманула, падвяла.

Прыпеў.

— Ты казала у суботу
Пойдзем разам на работу,
Я прыйшоў — цябе няма:
Падманула, падвяла.

Прыпеў.

— Ты казала у нядзелю
Пойдзем разам на вяселле,
Я прыйшоў — цябе няма:
Падманула, падвяла.

Прыпеў.

*) *Прыпеў спяваецца двойчы.*

*

— Колькі табе год, хлопча?

— Сем, але каб мой тата не быў такі нясмелы, то мог бы я ўжо мець дзевяць або дзесяць.

*

— Ну, як твой сын? Вылечыўся ад клептаманіі?

— Яму ўжо стала лепш. Цяпер прыносіць дадому рэчы, якія могуць прыгадзіцца ў гаспадарцы.

*

— Мы проста не ўяўляем, якое ўздзеянне на нас аказвае друк!

— О, мяне можаце не пераконваць! Я ажаніўся па аб'яўцы ў газеце.

*

Жонка:

— Мяне папрасілі напісаць рэкамендацыю нашай былой служанцы. Я напісала, што яна непунктуальная і неахайная. Што мне напісаць у яе карысць?

Муж:

— Можаш дабавіць, што ў яе цудоўны апетыт і што яна любіць паспаць.

Міне, нам!

Там, дзе пануе хлусня, няма дружбы.